Waterschap
Aa en Maas

SMAKTERBROEK:
Water, wonen en werken in delta-natuur

Een pilotproject van LIFE IP Delta Natuur 2017 – 2019

Erik Opdam, Waterschap Aa en Maas 1 september 2019

INHOUD

Inhoud

1. Aanleiding 3
2. Voorgeschiedenis 6
3. Aanpak LIFE IP Smakterbroek 8
4. Resultaten 17
5. Conclusies en aanbevelingen 24
BIJLAGEN 26

1. Aanleiding

Waterschap Aa en Maas zoekt met landeigenaren, inwoners en ondernemers in het gebied Smakterbroek naar ruimte voor water en een goede combinatie van landbouw, wonen en natuur. Er spelen opgaven van het waterschap zelf, zoals beekherstel, tegengaan wateroverlast en versterken van verbindingen tussen natuurgebieden. Het waterschap heeft daarbij de wens om deze opgaven aan te pakken in samenspraak met bewoners en bedrijven in het gebied en met de andere overheden en organisaties die verantwoordelijkheid dragen. Bijzonder aan het gebied is dat op grenzen ligt, zowel op bestuurlijke als op natuurlijke en waterhuishoudkundige grenzen.

1.1. Ligging

Smakterbroek is een gebied aan de Maas tussen Boxmeer in Brabant en Venray in Limburg. Aan de oostkant van het gebied Smakterbroek stroomt de Maas nog onbedijkt. In het noorden ligt het dorp Vierlingsbeek, in het westen ligt Holthees, in het oosten aan de Maas ligt Maashees (alle drie in gemeente Boxmeer) en daar ten zuiden van, net aan Limburgse kant ligt het dorp Geijsteren (gemeente Venray). Ten zuiden van Holthees (gemeente Boxmeer) ligt Smakt, dat onderdeel is van Venray.

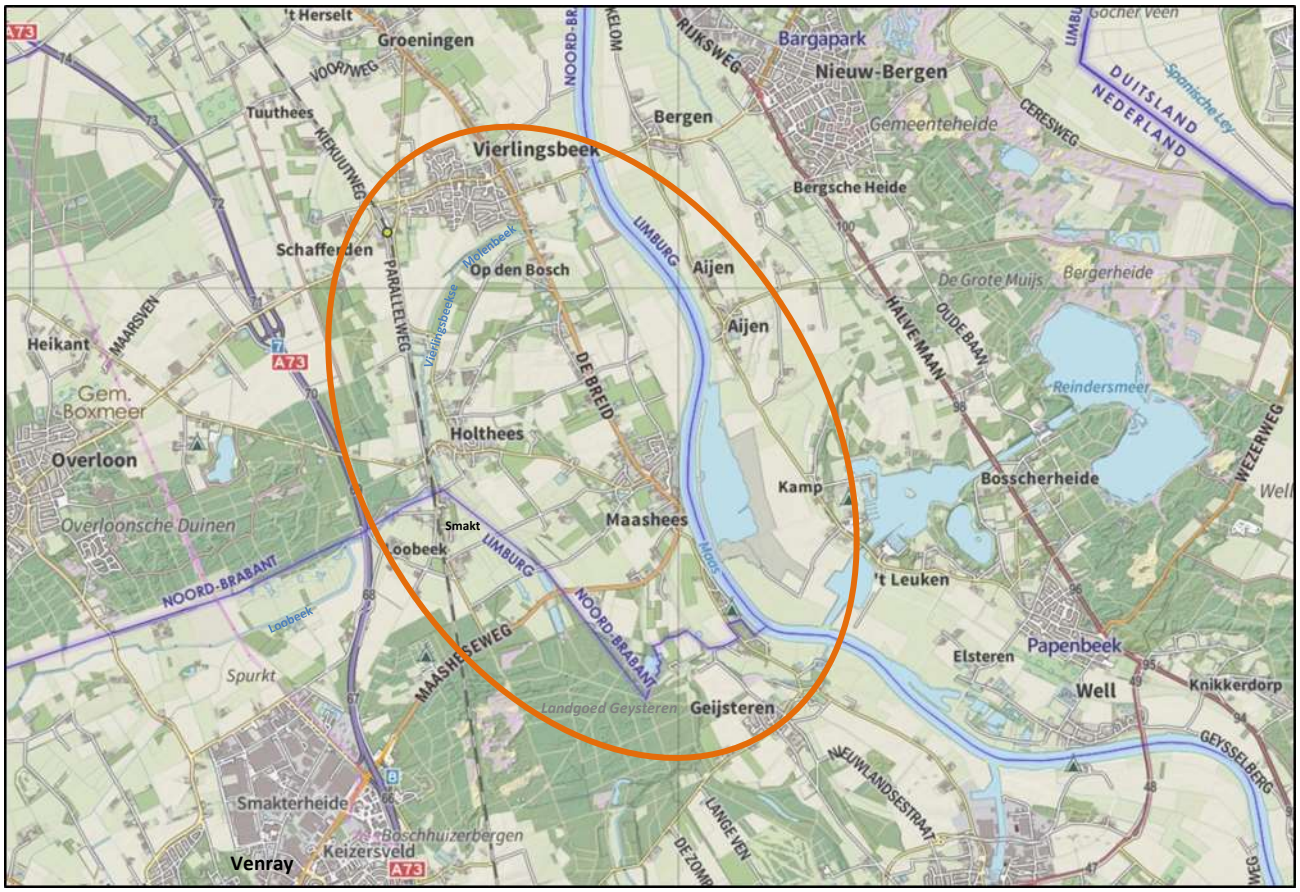

Figuur 1 Ligging projectgebied Smakterbroek

Aan de westkant stroomt de Vierlingbeekse Molenbeek door een oude meander van de Maas. Het water komt uit Limburg, waar de beek Loobeek heet. Ten westen van de Molenbeek ligt de spoorlijn Nijmegen – Roermond en iets verder naar het westen de A73.

In het gebied is door hoogteverschillen, stijlranden en aan bodemgebruik goed zien dat de Maas van west naar oost trapsgewijs verschillende terrassen heeft uitgesleten. Dat terrassenlandschap beschermt het gebied van oudsher tegen hoogwater. De naam van het gebied Smakterbroek is afkomstig van het Broek, dat ten oosten en zuiden van het dorp Smakt ligt. 'Broek' betekent een laag gelegen nat gebied met opwellend grondwater. Ten westen van Smakterbroek ligt natuurgebied Overloonsche Duinen en in het zuidelijk deel van Smakterbroek beginnen Natura 2000-gebied Boschhuizerbergen en landgoed Geijsteren.

Smakterbroek ligt op grenzen:

- Formele grens tussen 2 provincies, 2 gemeenten en 2 waterschappen
- Overgang van onbedijkte Maas naar bedijkte Maas
- Verloop van hoge gronden naar de Maasvallei

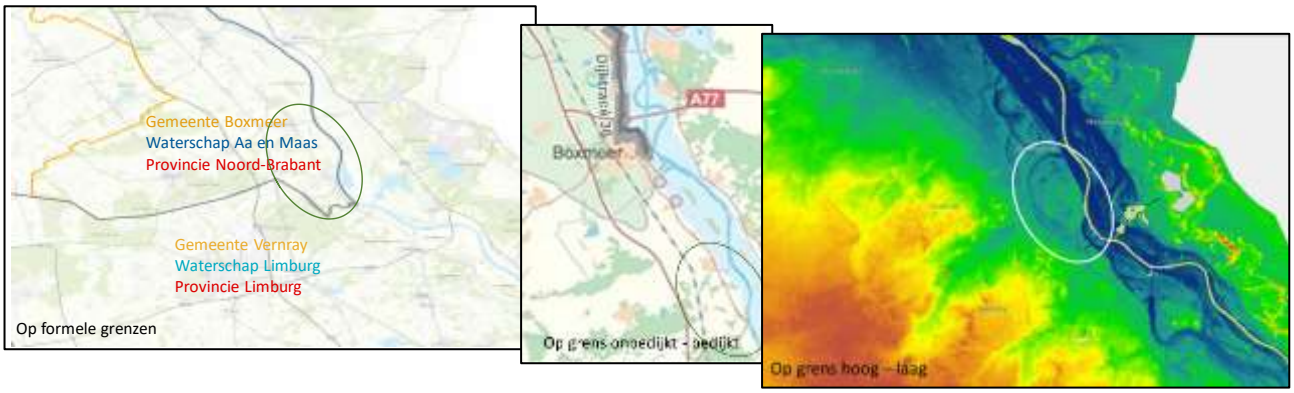

Figuur 2: Smakterbroek op grenzen

1.2. Huidig waterhuishouding

Het gebied wordt beschermd tegen hoogwater van de Maas door natuurlijke hoogtes. Bij zeer hoge Maasafvoeren stroomt het winterbed (zie gestreepte contour op Figuur 1Figuur 3) tussen Maashees en de veerstoep bij Vierlingsbeek (waarvan de veerpont naar Bergen aan de rechteroever vertrekt) mee. Bij de dorpen Vierlingsbeek en Maashees zijn er kades en kleine aanvullingen van het natuurlijk reliëf. Het laaggelegen gebied ten oosten en zuiden van het dorp Smakt (de oude Maasmeander waarin de Loobeek/ Vierlingsbeekse Molenbeek naar het noorden loop) wordt door het gemaal Holthees en een netwerk van watergangen drooggemalen en uitgeslagen in de Vierlingsbeekse Molenbeek. Het peil in dit gebied ("het Broek") wordt daardoor 40 tot 30 cm lager gehouden.

Figuur 3 Watersysteem Smakterbroek

1.3. Wateroverlast 2016

Door klimaatverandering komen in Nederland vaker piekbuien voor. In 2016 leerde het gebied Smakterbroek de gevolgen hiervan kennen. Door aanhoudende regen in de winter en vroege voorjaar en enkele dagen hevige regen in juni ontstond wateroverlast, met name bij de dorpen Holthees en Smakt. Op 1 juni 2016 viel in het gebied meer dan 80 mm regen. De dagen erna regende het geregeld en op 24 juni viel opnieuw een flinke hoeveelheid (>25 mm). De bodem was verzadigd. Ook in de voorafgaande winter was het nat. De Vierlingsbeekse Molenbeek was in 2015 hersteld van een rechtgetrokken "afleidingskanaal" tot een meanderende beek, die sindsdien trager afvoert. Bij herstel van de Vierlingsbeekse Molenbeek is ervoor gezorgd dat hoge waterafvoeren kunnen worden opgevangen in het verruimde beekdal, waarvan de natuurlijke hoogtes langs de randen waar nodig zijn opgehoogd. Op 2 en 24 juni ging het echter mis. Het gemaal bij Holhees was in tegenstelling tot de rest van het beekdal van de Vielingsbeekse Molenbeek niet op extra hoogte gebracht. De waterstand in de beek van 15,3 +NAP was teveel en het water stroomde via de bovenkant van het gemaal en het naastgelegen fietspad terug het lager gelegen gebied van Het Broek in. Een evaluatie uit 2017[1] leert dat het verhogen van de betonnen constructie van het gemaal naar 15,50 +NAP een afdoende maatregel is om inundatie in de toekomst te voorkomen. De verhoging is direct uitgevoerd, door het aanbrengen van stalen platen en aanpassingen aan het fietspad.

[1] Evaluatie Vierlingsbeekse Molenbeek voor hoog water juni 2016, Waterschap Aa en Maas.

Werken met water. Voor nu en later.

In de gesprekken die in het gebied zijn gevoerd in de nasleep van de overlast van 2016 is door omwonenden gesteld dat de overlast het gevolg was van de herinrichting van de Vierlingsbeekse Molenbeek, het verhogen van het peil van de Maas ten behoeve van de scheepvaart en het staken van inname voor drinkwaterwinning. De evaluatie maakte duidelijk dat de oorzaak niet in deze verklaringen lag, mag in hevige en langdurige regenval en het feit dat de hoogte van het gemaal niet was aangepast op de hoogte van het herstelde beekdal. Desondanks heeft waterschap Aa en Maas op zich genomen om te studeren naar de noodzaak en de mogelijkheid van waterberging in het gebied om in de toekomst overlast te voorkomen, mochten er opnieuw hoge beekafvoeren in combinatie met hevige regenval optreden.

1.4. LIFE IP Deltanatuur

Waterschap Aa en Maas is in 2015 betrokken bij het voorstel voor LIFE IP Deltanatuur, waar het toenmalig ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij en later het ministerie van Economische Zaken het voortouw in nam. De aanvraag is in oktober 2016 met succes ingediend bij LIFE.

Het programma LIFE IP Deltanatuur richt zich op de Natura 2000 gebieden in Nederland van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer tot de Zuidwestelijke Delta en de grote rivieren. Het landschap is gevormd door typische getijdennatuur. Het programma constateert dat activiteiten in de Nederlandse delta op het gebied van landbouw, visserij en de aanleg van dammen, dijken en polders, hebben geleid tot veiligheid en economische welvaart, maar ook de natuurlijke processen hebben verstoord. LIFE IP Deltanatuur zoekt naar manieren om het belang van natuur te koppelen aan de andere activiteiten.
Daarbij legt het programma nadruk op een gezamenlijke werkwijze met oog voor de diverse belangen, die veelal verdeeld zijn over meerdere partijen. Het programma richt zich op gebieden waar natuur- en wateropgaven spelen, economie en ecologie moeten worden verenigd en samenwerking van meerdere overheden met belanghebbenden van groot belang is. Smakterbroek is daarvan een voorbeeld

De activiteiten van het LIFE IP Deltanatuur programma zijn verdeeld in overkoepelende acties en gebiedspilots. Overkoepeld werkt het programma aan:

- Governance - Samenwerken in de grote wateren
- Synergie - Integrale aanpak beleidsprogramma's
- Versterking en verbreding van LIFE IP Deltanatuur activiteiten
- Onderzoekagenda's

En overkoepelend is het programmanagement ingericht voor

- Verspreiding, verbreding, aansluiting, versterking en borging
- Monitoring van voortgang en resultaten
- Communicatie en kennisdeling
- Management, financiën, rapportage aan EU

Daarnaast zij er 23 zogenaamde veldprojecten rondom de vijf grote wateren die verspreid liggen over heel Nederland: van de Noordzee, de Waddenzee en het IJsselmeer tot de Zuidwestelijke Delta en de grote rivieren, zoals aangegeven op de kaart in Figuur 4. Pilot Smakterbroek is met nummer C 2-0 opgeven en op de kaart omcirkeld.

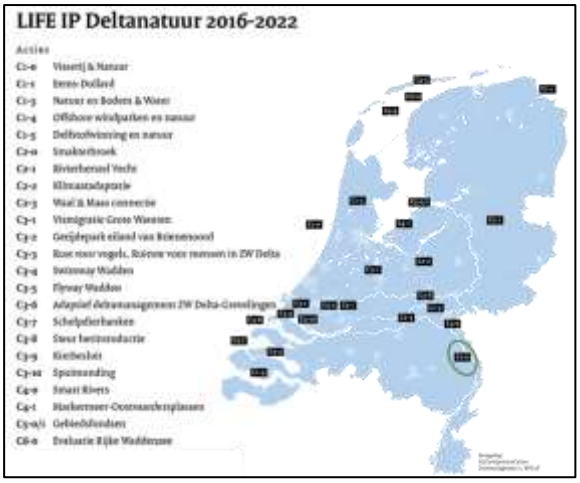

Figuur 4: pilots in LIFE IP Delta Natuur

1.5. Doelen pilot Smakterbroek in LIFE IP

Smakterbroek is als pilot in LIFE IP opgenomen omdat in het gebied een combinatie gezocht moeten worden van tegengaan wateroverlast, waterveiligheid, ecologie waaronder Natura 2000-doelstellingen en economie (integraal beleid). Bovendien ligt Smakterbroek op bestuurlijke grenzen en is betrokkenheid van bewoners en bedrijven nodig bij realiseren van maatregelen, wat vraagt om bestuurlijke samenwerking en om het zoeken naar gedeelde belangen in he gebied (goverance). Als resultaten werden verwacht:
Samenwerking tussen stakeholders met verschillende belangen (economie, water, natuurbeheer), initiatieven voor natuurbescherming, voorbeelden van nature based solutions en integraal bestuurlijke samenwerking, kennisdeling met andere pilots en landelijke activiteiten binnen LIFE IP Delta natuur. Deelname aan LIFE IP was voor waterschap Aa en Maas een kans om het gebiedsproces Smakterbroek te starten.

2. Voorgeschiedenis

Het gebied Smakterbroek was voor Waterschap Aa en Maas en voor LIFE IP Delta natuur interessant vanwege de ligging op de grenzen en de ambities voor waterbeheer, natuurbeleid en economische ontwikkeling. De wateroverlast in 2016 verhoogde de urgentie voor het vinden van integrale oplossingen. De pilot is zeker niet de eerste keer dat het gebied onderwerp is geweest van planvorming en maatregelen.

2.1. Ontstaan Smakterbroek[2]

Het gebied dat wij nu Smakterbroek noemen, maakt onderdeel uit van een uniek terrassen- en restgeulenlandschap op de westoever van de Maas. Het ligt grotendeels op het middenterras met uitzondering van de Campagnebeek, die op het laagterras stroomt. De bodem van het gebied bestaat uit voormalige rivierafzettingen (zware zavel) met lokaal nog restanten moerasveen en meer naar het zuiden toe lemig fijn zand. De restgeulen in het broek zijn van elkaar gescheiden door een lage zandrug (oude oeverwal).
Het broek wordt gevoed door grondwater dat afkomstig is van de zuidwestelijk gelegen rivierduinen (Natura 2000 gebied Boschhuizerbergen). Er ligt dus een belangrijke hydrologische relatie tussen het Smakterbroek (kwelgebied) en de Boschhuizerbergen (infiltratiegebied). Twee beken stromen door het gebied: De Vierlingsbeekse Molenbeek is het verlengde van de Loobeek die vanuit Limburg naar het oosten stroomt en volgt de loop van de voormalige maasmeander naar het noordoosten. De Campagnebeek in het uiterste zuidoosten van het gebied volgt een andere, kleinere maasmeander en is al lang geleden kunstmatig verlengd om een andere maasterras te ontwateren.

De ontwatering van het broek is in twee fasen aangepakt: in de jaren ’30 door de grootschalige kanalisatie van de Vierlingsbeekse Molenbeek en omstreeks 1965 tijdens de ruilverkaveling onder meer door het aanbrengen van een gemaal voor onderbemaling van het gebied. Lokaal zijn laaggelegen percelen in het broek met zand opgehoogd, waarschijnlijk afkomstig uit de directe omgeving. In de Maasuiterwaarden zijn vrijwel alle (dwars)heggen verdwenen tijdens de uitvoering van de ruilverkaveling medio jaren ’60.
Een recente ingreep is het herstel van de Vierlingsbeekse Molenbeek. Na kanalisatie in de jaren ’30 van vorige eeuw (de waterloop kreeg toen zelfs de naam “afleidingskanaal”) In de periode tussen 2011 en 2014 heeft het waterschap met project 'Beekherstel Vierlingsbeekse Molenbeek' het natuurlijke kronkelende karakter van de beek hersteld. Daarbij zijn de stuwen verwijderd, is een nieuwe loop gegraven en is de huidige loop geheel of gedeeltelijk gedempt tot een droge bedding en voor het overige deel verondiept en versmald. Oeverbeschoeiing is verwijderd en er is een aanzet geven tot meandering door stoorelement toe te voegen. Met plaatselijk ophoging of verlaging van landbouwpercelen en het kappen van enkele niet monumentale bomen is een beekdal gevormd. De watermolen bij Vierlingsbeek is in het plan geïntegreerd, waarbij onder andere een vistrap is aangelegd om de molen voor vissen passeerbaar te maken. Bij de monding in de Maas zijn stort- en breuksteen uit de oever verwijderd.

Terrassenlandschap
Het terrassenlandschap van de Maas is gevormd door een combinatie van geologische processen en klimaatverandering. Noord-Limburg en Noordoost-Brabant wordt geleidelijk omhoog gedrukt en de Maas snijdt daar in. Een steeds groter deel van het land is in de loop van de geschiedenis steeds hoger en dus buiten het bereik van de rivier komen te liggen. Men spreekt van terrassen omdat deze door de rivier verlaten gebieden een vlak karakter hebben. De randen van deze terrassen zijn vaak steil en nog duidelijk in het landschap te herkennen. Door deze opbouw zijn landschapselement als kwelstromen, oude meanders en nevengeulen te verklaren en is veiligheid voor hoog water van de Maas voor een belangrijk deel geborgd. In het kader van de pilot Smakterbroek in LIFE IP Delta Natuur, verricht de VU Amsterdam een onderzoek naar de geologische ontstaansgeschiedenis van het gebied met leerpunten voor ontwikkelen in een toekomst waarin de effecten van klimaatverandering merkbaar zullen zijn.

2.2. Plannen uit verleden

Naast de hierboven aangehaalde ingrepen en maatregelen is er ook eerder gestudeerd op integrale gebiedsontwikkeling. Zo is in de periode 2010-2011 een verkenning uitgevoerd door de toenmalige Dienst Landelijk Gebied gericht op het deel van gebied ten zuiden van de lijn Holthees – Maashees en ten oosten van de spoorlijn naar Venray[3]. De studie inventariseert de stand van zaken en potenties op gebieden als landschap, hydrologie, ecologie en

[2] Deze beschrijving is gebaseerd op de beschrijving door Gijs Kurstjens in “Systeembeschrijving Smakterbroek/ Campagnebeek e.o.” in opdracht van Waterschap Aa en Maas juni 2018.
[3] Verkenning Maasmeander Smakterveld, Dienst Landelijk gebied, Tilburg ongedateerd

landbouw. De verkenning vraagt aandacht voor de diverse opgaven in het gebied. Onderdelen zijn het aanbrengen van meer samenhang tussen landschappelijke en cultuurhistorische waarden, het verbetering van het watersysteem om pieken beter te kunnen verwerken, het realiseren van de ecologische doelen en natuuropgaven, het komen tot kavelruil voor de landbouw in combinatie van landbouw met natuurontwikkeling, het stimuleren van recreatie bij voorbeeld door inrichten van ommetjes. De conclusie is dat – ondanks een behoorlijk grote grondpositie bij overheden en terrein beherende organisaties – er nauwelijks dynamiek in het grondeigendom zit en dat er – ondanks enthousiasme bij enkele partijen – *"er op dit moment bij geen enkele partij urgentie is de kansen in het gebied op te pakken en de knelpunten aan te pakken"*.[4] De pilot Smakterbroek in LIFE IP Delta Natuur heeft voortgebouwd op deze verkenning en heeft – sterk geholpen door de inundatie in 2016 – tot meer dynamiek en urgentie geleid.

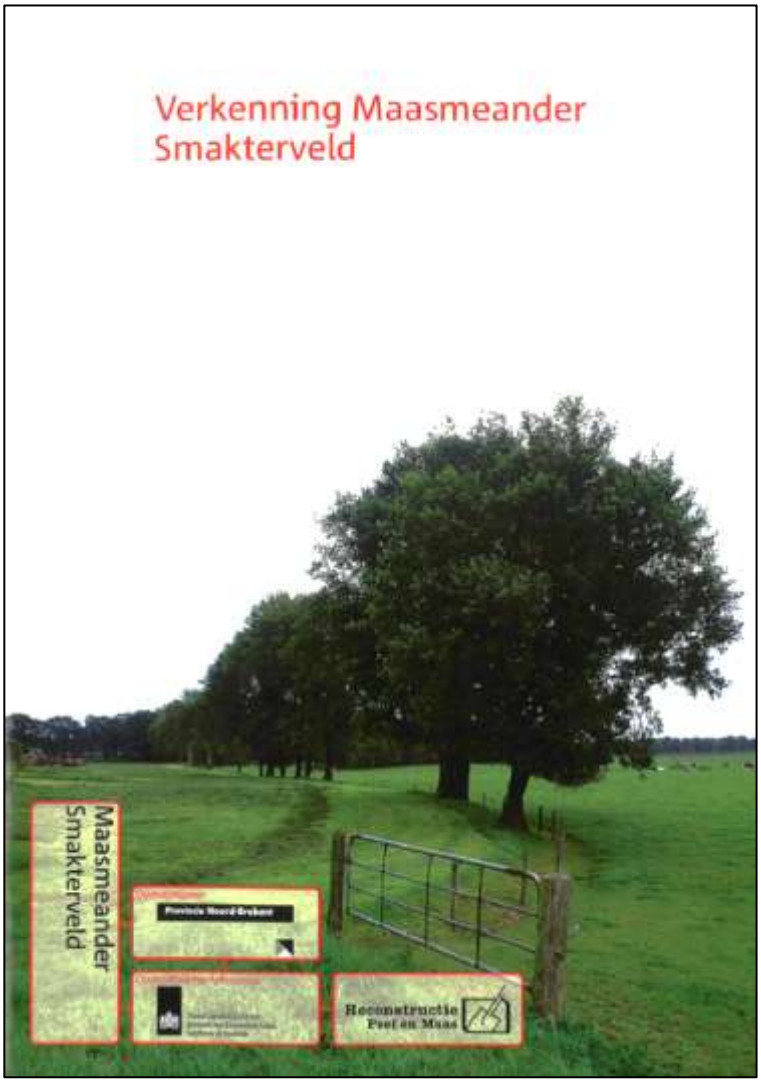

Figuur 5: Studie van DLG Maasmeander Smakterveld

[4] Idem, pagina 30.

Werken met water. Voor nu en later.

3. Aanpak LIFE IP Smakterbroek

Voor uitvoering van de pilot Smakterbroek is door Waterschap Aa en Maas een compact projectteam ingericht en een procesmanager aangetrokken. De werkzaamheden hebben geleid tot een structuurvisie voor het gebied met enkele projecten die uitvoering gereed zijn. Onderdelen waren een stakeholderanalyse, het opzetten van participatieve besluitvorming met de omgeving en het organiseren van samenwerking tussen de meest betrokken overheidslagen.

3.1. Stakeholder analyse

LIFE IP Delta Natuur heeft als uitgangspunt gekozen om stakeholders actief te betrekken bij het opstellen van plannen en het zoeken naar meerwaarde voor alle partijen. De opgaven die het waterschap zelf in het gebied heeft zijn overzichtelijk. Beekmondingherstel van de Campagnebeek, voorkomen van wateroverlast in de toekomst, bij voorbeeld door het inrichten van waterberging en zo mogelijk versterken van ecologische verbindingen. De wateroverlast in 2016 zorgde voor urgentie op dat punt. Voor de andere opgaven was – zoals ook al in de verkenning van 2011 werd gezegd – weinig urgentie. Uitdrukkelijk is gezocht naar koppeling van deze opgaven aan die van andere partijen. Daarvoor is gesproken met overheden (gemeente Venray en Boxmeer, provincie Brabant en Limburg, aangrenzend waterschap Limburg, Rijkswaterstaat), terrein beherende organisaties (Limburgs Landschap, Staatsbosbeheer, Landgoed Geijsteren), belangenvertegenwoordigers (ZLTO, LLTB, IVN), dorpsraden (Vierlingsbeek, Smakt/Holthees, Maashees) en particulieren. Daarbij is gebruik gemaakt van de inzichten die de Mutual Gains Approach (MGA) biedt en die als werkwijze in LIFE IP Delta Natuur is geadopteerd. Concreet komt de benadering erop neer dat je zoekt naar 'win-win'-opties of mee-koppelkansen. Daardoor bereikt elke partij de eigen doelen door samen te werken met anderen en doet dat bovendien met minder inspanning of kosten dan in het geval zij het alleen zou doen. Een voorbeeld in het gebied Smakterbroek is het waterbergingsgebied dat Waterschap Aa en Maas heeft ingericht bij uitvoering van het beekherstelproject van Vierlingsbeekse Molenbeek (zie paragraaf 2.1) dat op verzoek van de Dorpsraad Smakt/ Holthees is gecombineerd met een ijsbaan. Zonder bergingsgebied was die ijsbaan er niet gekomen en dankzij die ijsbaan is de acceptatie voor het beekherstel en berging onder de bevolking toegenomen.

Mutual Gains Approach
De kern van de MGA is dat zoveel mogelijk belanghebbenden worden betrokken bij onderhandelingen. Doel is niet om standpunten te verzoenen (compromis), maar om begrip te krijgen voor elkaars belangen en om samen gezamenlijk betere ideeën en oplossingen uit te werken (consensus) die meer oplevert dan dat elke partij voor zichzelf zou kunnen realiseren zonder samenwerking. De gedachte is dat partijen de oplossingen steunen vanwege deze meerwaarde.

Figuur 6: IJsbaan Smakt/ Holthees. © Ed van Alem

In de gesprekken zijn de actoren bevraagd naar de belangen die zij in het gebiedsproces zouden willen bereiken. Die variëren van doelstellingen voor natuurbehoud en -ontwikkeling, voor waterkwantiteit en -kwaliteit en behoud van economische waarden (landbouw, infrastructuur). Voorkómen van wateroverlast wordt door de meeste actoren genoemd. De overige belangen (die van natuur, landbouw en infrastructuur) liggen gespreid, waarbij steeds ongeveer de helft van de actoren het belang noemt, de andere helft niet.
Alle actoren stelden het samenwerken tussen overheden onderling en van overheden met burgers en bedrijven (governance) zeer op prijs, evenals het streven naar een integrale benadering van de gebiedsontwikkeling. Daarbij werd aangetekend dat er duidelijk verschillende belangen spelen, die lastig te integreren zijn en waartussen mogelijk keuzes gemaakt moeten worden. De rol van het waterschap Aa en Maas als trekker van het gebiedsproces is door alle actoren geaccepteerd. Het feit dat daarvoor Europese subsidie van LIFE IP beschikbaar is, helpt bij die acceptatie.

Hieronder een overzicht van de belangen die door de verschillende partijen zijn genoemd.

Actor \ Belangen	Hoogwater Maas	Voorkomen wateroverlast	Natuurlijke beken	Knelpunten vismigratie	Verdroging en vernatting natuur	Knelpunten landbouw	Voorkomen schade infra
Rijkswaterstaat	X		X				X
ProRail							X
Provincie Brabant	X	X			X		
Provincie Limburg	X	X					
Waterschap Aa en Maas	X	X	X	X	X	X	X
Waterschap Limburg		X	X	X	X		X
Gemeente Boxmeer	X	X			X		X
Gemeente Venray	X	X			X	X	X
Staatbosbeheer		X	X	X	X		
Andere natuurorganisaties		X	X	X	X		
ZLTO		X				X	
Grondeigenaren (niet landbouw)	X	X	X		X		
Dorpsraad Vierlingsbeek		X	X				
Dorpsraad Holthees/Smakt		X				X	X
Dorpsraad Maashees	X	X				X	X
N	8	14	7	4	8	5	8

3.2. Participatieve ontwikkeling

In het Plan van Aanpak van pilot Smakterbroek is uitdrukkelijk een participatieve aanpak gekozen. Dat maakt ook onderdeel uit van de governance uitgangspunten en integrale aanpak van LIFE IP Delta Natuur. Daarbinnen is de samenwerking over bestuurlijke grenzen heen en met betrokkenheid van bedrijven en burgers uitgangspunt, net als het streven naar integratie van economische, ecologische en waterbelangen. Bij aanvang van het gebiedsproces zijn bewoners, bedrijven en vertegenwoordigers van overheden en belangenorganisaties uitgenodigd voor drie rondes van planontwikkeling. Een ronde over de opgaven en uitdagingen in begin 2018; een ronde over toekomstscenario's en oplossingen in de tweede helft van 2018 en een ronde over keuzes in 2019.
Voor uitvoering van het gebiedsproces is door Waterschap Aa en Maas een compacte projectorganisatie opgezet, bestaande uit een procesmanager/omgevingsmanager, projectleider/contractmanager, communicatieadviseur, hydroloog, ecoloog, gebiedsadviseur, subsidieadviseur en een specialist grondzaken. De procesmanager/omgevingsmanager is in een tijdelijke functie aangesteld voor de duur van de pilot.
De participatie is ingevuld door het organiseren van gebiedsbijeenkomsten (werkplaatsen, veldbezoek), het voeren van individuele gesprekken met eigenaren, en het deelnemen aan vergaderingen van dorpsraden. Tevens is een bestuurlijke regiegroep ingesteld voor de samenwerking tussen de meest betrokken overheden en belangenorganisaties.

Er is een projectpagina ingericht op de website van Waterschap Aa en Maas (www.aaenmaas.nl/smakterbroek) waarop alle relevante nota's en verslagen worden gepubliceerd. Tevens worden de vergaderingen en bijeenkomsten vastgelegd op film, waarvan korte videoverslagen zijn gepubliceerd, die de planontwikkeling extra transparant maken. Aan het einde van de planontwikkeling worden de beelden gecombineerd tot een procesverslag.

3.2.1. Werkplaatsen

Er zijn drie "werkplaatsen Smakterbroek" georganiseerd waar rond de dertig deelnemers mee hebben gewerkt aan het opstellen van plannen voor het gebied. Zij waren afkomstig uit verschillende delen van het gebied en behartigden verschillende belangen. De resultaten van deze bijeenkomsten worden gepresenteerd in hoofdstuk 0. De werkplaatsen hadden hun eigen karakter:

De eerste werkplaats (18 april 2018) was gericht op de opgaven en uitdagingen in het gebied en de belangen die deelnemers behartigd willen zien. Deelnemers kregen een presentatie door de procesmanager van Waterschap Aa en

Maas over de gebiedsopgaven die het waterschap zelf heeft en die door andere overheden tijdens de inventarisatie van belangen werden ingebracht. Vervolgens kregen deelnemers de gelegenheid om aan thematafels zich uit te spreken over:

- agrarisch gebruik,
- wonen,
- natuur landschap en cultuurhistorie
- Recreatie en toerisme

Daar is gesproken aan de hand van een reeks vragen over WAT men belangrijk vindt, HOE we dat kunnen bereiken en WIE we daarvoor nodig hebben met WELKE voorwaarden en middelen et cetera. Er was gezorgd voor begeleiding van het gesprek, maar de deelnemers vulden hoofdzakelijk zelfsturend de antwoorden op de vragen in op een “tafelkleed” (zie Figuur 7). Halverwege het gesprek
meldden de groepen hun belangrijkste bevindingen aan elkaar en werkte men aan de opdracht om de eigen voorstellen te verbeteren door de belangen en

Figuur 7: Tafelkleed om belangen te noteren

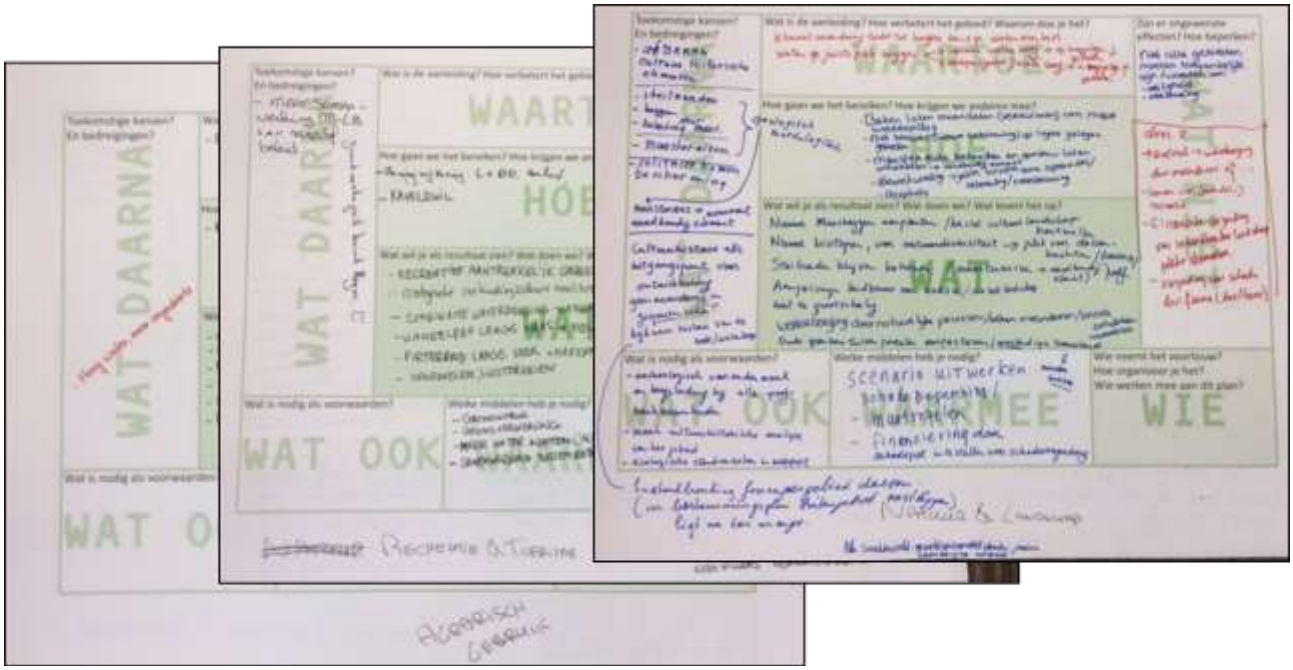
Figuur 8: drie ingevulde "tafelkleden"

wensen van andere groepen mee te nemen. De eindpresentaties zijn in het video en in een geschreven verslag vastgelegd.
Tijdens de tweede werkplaats (5 september 2018) is teruggeblikt op de resultaten van de eerste werkplaats en hebben de deelnemers meegedacht over de keuzes voor de toekomst van het gebied. Mede op basis van de vragen en aandachtspunten uit de eerste werkplaats heeft het waterschap drie zaken onderzocht: wat is er aan natuurwaarden en potentie in het gebied aanwezig; welke wateroverlast ontstaat bij een hoge beekafvoer, een hoge Maas en veel regen; wat is het huidige grondgebruik in het gebied en meer in het bijzonder: wat gebeurt op lage en hogere gronden. De onderzoeken zijn aan het begin van de bijeenkomst toegelicht (o.a. door één van de onderzoekers, ecoloog Gijs Kurstjens).
Vervolgens is in gemengde groepen (wat betreft belangen) gewerkt aan drie toekomstscenario’s:

Figuur 9: deelnemers bespreken toekomstscenario

1. Inzetten op natuurontwikkeling
2. Tegengaan van wateroverlast
3. Stimuleren van de economie op hoge gronden.

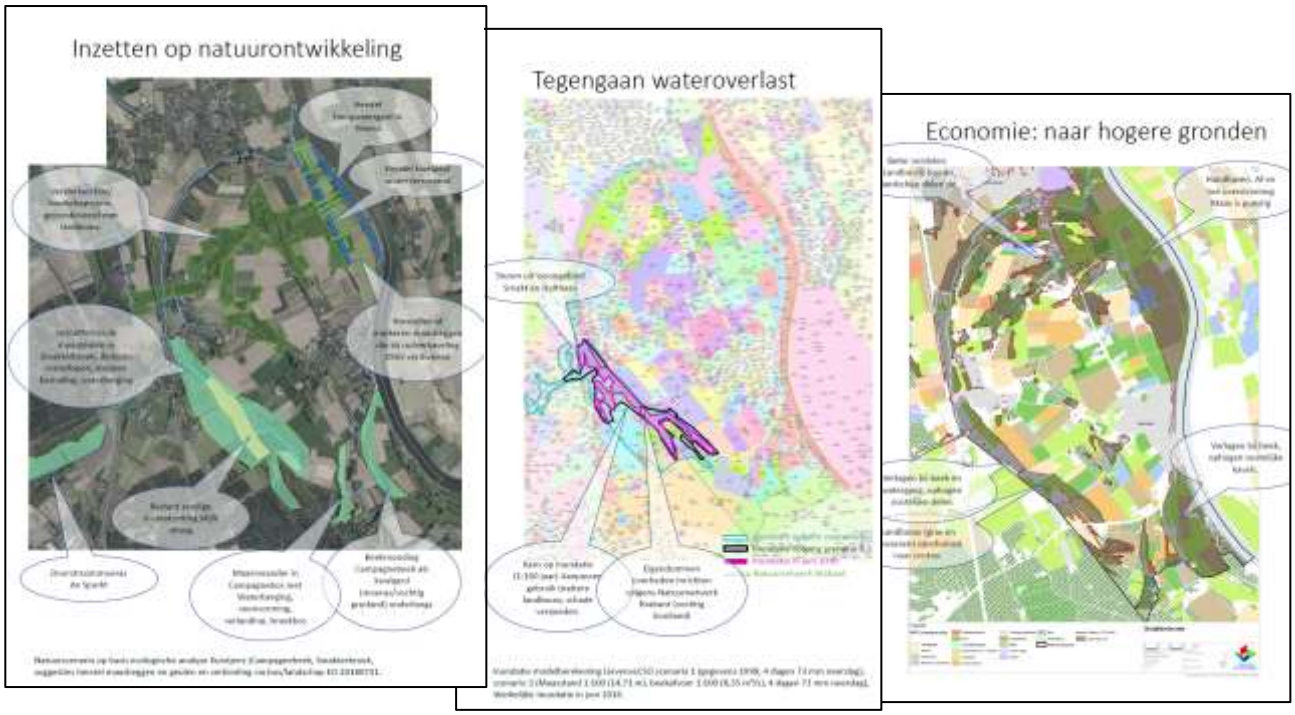

Figuur 10: Drie toekomstbeelden voor Smakterbroek

Hierdoor zijn aanvullingen, nuanceringen en aandachtspunten verzameld bij de drie ontwikkelrichtingen. Vervolgens zijn deelnemers verdeeld naar geografisch samenhangende delen van het gebied om op basis van de drie mogelijke toekomstbeelden een plan te schetsen voor ontwikkeling van dat deelgebied (zie Figuur 11). Ook deze schetsen zijn in het verslag opgenomen en op video gepresenteerd.

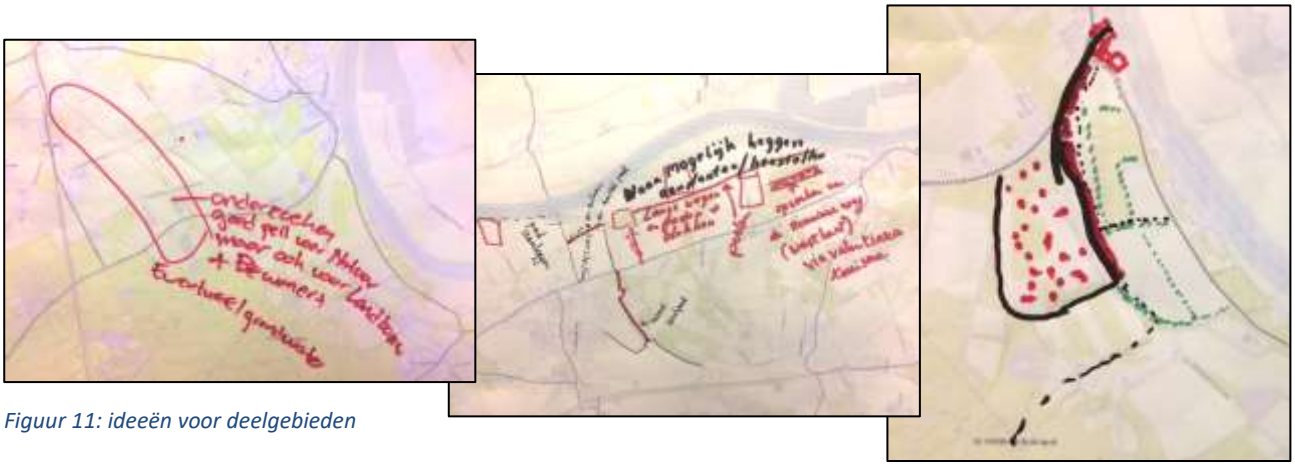

Figuur 11: ideeën voor deelgebieden

In de derde werkplaats (19 juni 2019) heeft Waterschap Aa en Maas gepresenteerd hoe zij de geleverde aandachtspunten, ontwikkelscenario's en plannen wil omzetten naar projecten. Op verzoek van de deelnemers aan de tweede werkplaats presenteerde het waterschap deze projectplannen in een stadium dat zij nog niet tot in details uitgewerkt waren en nog niet waren vastgelegd in besluiten. Daardoor kan zij verbetervoorstellen, suggesties en aanvullingen van de deelnemers nog meenemen in de uitwerking (zie Figuur 12). De procesmanager van het waterschap gaf een overzicht van de uitgevoerde werkzaamheden in het project en presenteerde uitwerkingen voor drie deelgebieden, die aansloten bij de drie gebieden uit de tweede werkplaats. Vervolgens konden deelnemers individueel of in groepen de voorstellen bespreken en vragen laten beantwoorden door medewerkers van het waterschap, andere overheden en een ingenieursbureau dat één deelproject omzet naar een inrichtingsplan.

Opmerkingen en aanvullingen zijn genoteerd op reactieformulieren en gebruikt bij de verdere uitwerking. Resultaten ven de werkplaats zijn opnieuw schriftelijk en op video vastgelegd.

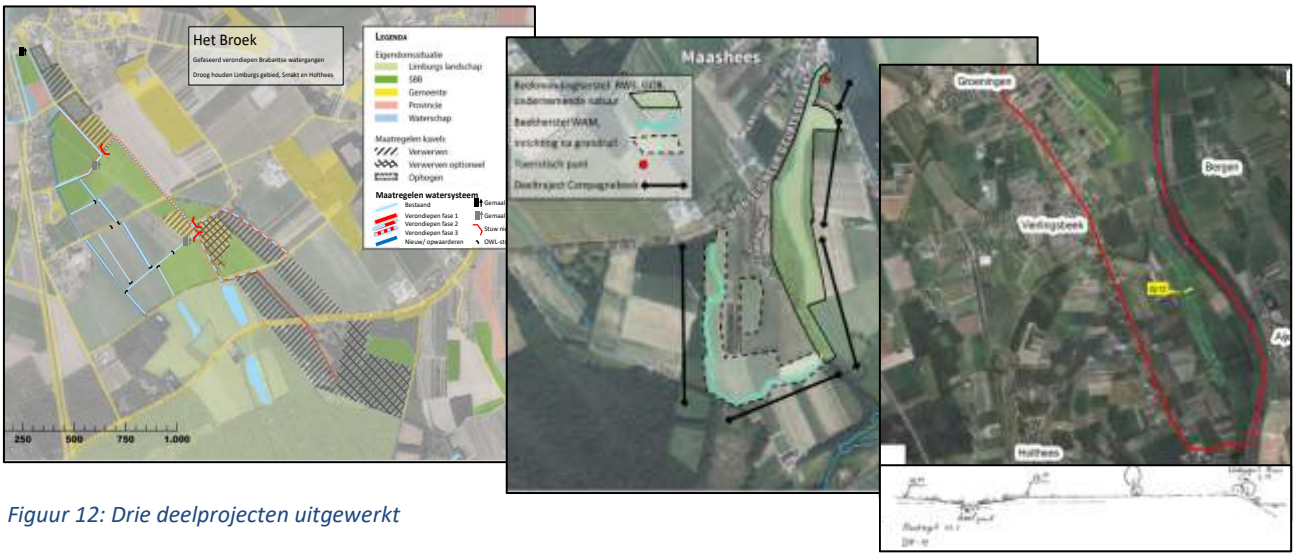

Figuur 12: Drie deelprojecten uitgewerkt

3.2.2. Individuele gesprekken

Naast de groepssessies is er met diverse personen één of meerdere malen gesproken over voorstellen die zij aan het waterschap wilde doen en over verzoeken die het waterschap aan hun had. Daarbij is bijvoorbeeld de mogelijkheid verkend voor grondruil, is toestemming gevraagd voor taxaties, is gesproken over wenselijke inrichting van gebieden en over mogelijkheden voor private initiatieven. Deze gesprekken hebben in een aantal gevallen geleid tot aanscherping of wijziging van voorstellen die tijdens de werkplaatsen zijn besproken of die in de visie in dit rapport zijn verwoord. Ook zijn er onderhandeling gevoerd en afspraken gemaakt over toekomstige grondtransacties. Deze komen uit de aard der zaak niet in detail in dit rapport.
Daarnaast vond er op 17 juli 2018 een gebiedsbezoek plaats met een aantal grondeigenaren uit de streek en een vertegenwoordiger van de ZLTO, waarin wensen en kansen voor kavelruil zijn verkend en waar is gesproken over het proces om tot kavelruil te komen (zie Figuur 13). Ook is een aantal malen afgestemd met het project Noordelijke Maasvallei (o.a. betrokken bij UNESCO Man and Bioshpere Maasheggen) over het ruilproces. Afgesproken is om die in eerste instantie per deelgebied aan te pakken met de beperkte groep eigenaren en vervolgens zo nodig breder de wensen en inbreng van eigenaren te inventariseren.

Figuur 13: met eigenaren tijdens veldbezoek

3.2.3. Bestuurlijke regiegroep

Eén van de kenmerken van de pilot in het kader van LIFE IP Delta Natuur is het moeten omgaan met bestuurlijke grenzen. Smakterbroek ligt zoals eerder opgemerkt in twee gemeenten, twee waterschappen en twee provincies. Die grens is op diverse manieren voelbaar. Zo is provincie Brabant meer betrokken bij natuurontwikkeling en provincie Limburg meer bij waterveiligheid. Waterschap Limburg en gemeente Venray hebben recent te maken met uitbreiding van bedrijventerrein Smakterheide en herstel van de Loobeek (meandering, wegnemen stuwen, vispassage aanbrengen), terwijl Waterschap Aa en Maas de Vierlingsbeekse Molenbeek die de benedenloop vormt van de Loobeek al in 2015 heeft hersteld en vispasseerbaar heeft gemaakt. Omdat de gebiedsontwikkeling in kader van LIFE IP integraal en grensoverschrijdend moet worden aangepakt is voor Smakterbroek een bestuurlijke regiegroep tot stand gebracht met daarin:

- Gemeente Boxmeer en Gemeente Venray, vertegenwoordigd door de wethouder
- Waterschap Aa en Maas en Waterschap Limburg, vertegenwoordigd door een lid van het dagelijks bestuur
- Provincie Noord-Brabant en Provincie Limburg, ambtelijk vertegenwoordigd namens de gedeputeerden (agenda leden)

- Zuidelijke Land- en Tuinbouworganisatie regio Boxmeer, vertegenwoordigd door een lid van het afdelingsbestuur (als vertegenwoordiger van de agrarische sector)
- Staatsbosbeheer als vertegenwoordiger van de terrein beherende organisaties (tot medio 2018)
- Rijkswaterstaat Zuid Nederland (agenda lid)

ZLTO is gevraagd om contact te onderhouden met de Limburgse Land- en Tuinbouw Bond (LLTB). Staatsbosbeheer heeft na de eerste bijeenkomst van de regiegroep te kennen gegeven niet langer te participeren en zich ook als terreinbeheerder te willen terugtrekken uit het gebied. Als vervanger is het Limburgs Landschap gevraagd, maar die heeft om capaciteitsoverwegingen daarvan afgezien.

De bijeenkomsten van de bestuurlijke regiegroep Smakterbroek zijn om pragmatische redenen gepland op dezelfde dagen waarop ook reeds langer bestaande bestuurlijke overleggen bijeen kwamen, namelijk de stuurgroep Noordelijke Maasvallei (waarvan gemeente Boxmeer, Waterschap Aa en Maas, Provincies Brabant en Limburg lid zijn) en de stuurgroep Maasgaard (waarvan gemeente Venray, Waterschap Limburg, Provincie Limburg lid zijn). Op deze manier kon de reistijd voor steeds een deel van de regiegroep worden beperkt.

De bestuurlijke regiegroep Smakterbroek is 4 maal bijeengekomen: 20 december 2018, 21 september 2018, 12 juni 2019 en 27 september 2019.
De eerste bespreking was gericht op het bespreken van het projectplan, het benoemen van de belangen die men in het gebied behartigd en de verwachtingen voor de toekomstvisie. De tweede bijeenkomst vond plaats kort na de tweede werkplaats en was gericht op bespreken van de haalbaarheid en financierbaarheid van de voorstellen van voorgestelde maatregelen. De derde bijeenkomst is kort voorafgaand aan de derde werkplaats gehouden en was gericht op het bespreken van de deelprojecten die door het projectteam waren uitgewerkt en die een week later aan de deelnemers aan de werkplaats zijn gepresenteerd. Tijdens de vierde en laatste bijeenkomst is de rapportage en structuurkaart besproken en vastgesteld. Deze bijeenkomst is gecombineerd met een bezoek aan de plaatsen waar de maatregelen getroffen zullen worden.

3.3. Governance

LIFE IP Delta Natuur richt zich enerzijds op integraal oplossen van opgaven op het gebied van de natuur, waterbeheer, en economie en anderzijds op de vraag of de samenwerking van meerdere overheden in “grensgebieden” deze integratie extra bemoeilijkt. In Smakterbroek is, zoals hierboven beschreven, een bestuurlijke regiegroep in het leven geroepen om de samenwerking gestalte te geven, naast het aanknopen van relaties op ambtelijk niveau met beide gemeenten, beide provincies, beide waterschappen en terrein beherende organisaties. Tevens is in het projectplan en door het werken met vroegtijdige participatie van bedrijven en burgers in het gebied ervoor gezorgd dat de gebiedsopgaven centraal komen te staan, onafhankelijk van de bestuurlijke grenzen. Het werken aan de toekomstvisie heeft een aantal noties opgeleverd over de samenwerking over de bestuurlijke grenzen heen.

3.3.1. Grenzen zijn vaak ook uithoeken

Een gebied zoals Smakterbroek ligt op de grens van het werkgebied en daarom eigenlijk al meteen ver van de bestuurlijke centra.
Bij *gemeente* Boxmeer speelt dit nauwelijks een rol, voornamelijk omdat binnen deze gemeente er een sterke neiging is om de dorpen een eigen rol te geven in planvorming, bij voorbeeld door Dorpsraden te ondersteunen bij hun werk. Ook *gemeente* Venray heeft speciale aandacht voor de dorpen. De dorpen Smakt en Geijsteren liggen in het plangebied Smakterbroek. Lokale partijen in de gemeenteraden spelen hierbij ook een rol. Voor provincies is de afstand tot het gebied al duidelijker voelbaar.
Provincie Brabant heeft vanaf de start van het project te kennen gegeven dat voor natuur, water en landschap de regio’s (zoals de Noordelijke Maasvallei) en gemeenten aan zet zijn, tenzij er uitgesproken provinciale belangen aan de orde zijn. Provinciale belangen die voornamelijk in Smakterbroek aan de orde zijn, betreffen de grondwaterstanden en de ontwikkeling van het Natuurnetwerk Brabant (NNB) ook buiten de Natura 2000-gebieden. Die betrokkenheid uit zich niet in actieve deelname aan het gebiedsproces Smakterbroek. Voor natuurontwikkeling heeft Provincie Brabant het Groen Ontwikkelfonds Brabant (GOB) in het leven geroepen dat financieel bijdraagt aan functieverandering, inrichting en beheer. Daarvan zal in Smakterbroek gebruik worden gemaakt door grondeigenaren die op deelprojectniveau meewerken aan natuurontwikkeling. Het is hierbij van belang dat het Natura 2000 gebied dat deels in Smakterbroek ligt voor het overgrote deel in de Provincie Limburg ligt en Brabant hiervoor formeel geen rol vervult.
Provincie Limburg ziet het gebied voornamelijk als een lokale ontwikkeling en laat het graag aan de gemeente Venray. Slechts een klein deel van het grondgebied van de gemeente Venray ligt in Smakterbroek: voornamelijk het dorp

Smakt met woningen, een laaggelegen landbouwgebied en een delen van N2000-gebied Boschhuizerbergen. Verder kon de Provincie Limburg in de achterliggende bestuursperiode zeer weinig geld besteden aan natuurontwikkeling. De aandacht van deze provincie ging voornamelijk uit naar hoogwaterproblematiek van de Maas.
Voor beide provincies geldt het gebied als een overgangsgebied tussen onbedijkte Maas (geheel Limburg en dit kleine deel van Brabant) en bedijkte Maas (de rest van de Maas in Brabant vanaf Boxmeer naar zee). In het Deltaprogramma en het hoogwaterbeschermingsprogramma hoort Smakterbroek eerder bij Limburg dan bij Brabant.
Voor *Waterschap* Aa en Maas en *Waterschap* Limburg is de betrokkenheid en de samenwerking meer vanzelfsprekend. Eén van de beken in het gebied, de Vierlingsbeekse Molenbeek, is de benedenloop van de Loobeek die vanuit Limburg langs Venray bij het dorp Limburgse dorp Smakt en het Brabantse dorp Holthees het gebied instroomt. Het betreft uit de aard der zaak één watersysteem, waardoor oplossingen voor wateroverlast ook gezamenlijk genomen moeten worden. Bij andere beek in het gebied, de Campagnebeek, ligt de grens tussen beide provincies en waterschappen enkele honderden meters in de oever van de beek. Beheer vindt plaats door Waterschap Aa en Maas.
Voor *Rijkswaterstaat* bleek actieve deelname aan een gebiedsproces met deze omvang moeilijk. Alleen op het niveau van maatregelen en concrete projecten kon de samenwerking vorm krijgen.

3.3.2. Samenwerking rond deelprojecten

In de praktijk is met de bestuurlijke samenwerking voor Smakterbroek pragmatisch gehandeld. De bestuurders van gemeenten en waterschappen hebben van begin af aan onderstreept dat oplossingen in samenwerking moeten worden ontwikkeld en uitgevoerd. De wat grotere afstand die de provincies en Rijkswaterstaat betracht hebben, is geaccepteerd en heeft niet verhinderd dat het project met succes beroep doet op financiële middelen van Brabant (het eerdergenoemde GOB en een Subsidie Biodiversiteit en Leefgebieden) en van Rijkswaterstaat (convenant beekmondingherstel KRW). Tevens is goed samengewerkt met Provincie Limburg voor maatregelen die het N2000-gebied Boschhuizerbergen betreffen, o.a. bij het opstellen van het nieuwe beheerplan. Naarmate de plannen voor Smakterbroek concreter zijn geworden, is ook de (ambtelijke) betrokkenheid van de provincies en Rijkswaterstaat toegenomen.
Met de Provincie Brabant bleek samenwerking eenvoudiger bij het beschikbaar stellen van een subsidie, en het beschikbaar stellen van een procesbegeleider voor de natuurontwikkeling in de komende jaren. Met Provincie Limburg kon samenwerking worden bereikt bij anti-verdrogingsmaatregelen voor een hoogveengebied in Boschhuizerbergen. En bij Rijkswaterstaat bij het opnemen van beekmondingherstel in het bestaande convenant tussen Rijkswaterstaat en de waterschappen en bij het ontwikkelen van de kwelgeul langs de Maas.

Naast de samenwerking tussen overheidslagen (government) is in Smakterbroek gewerkt aan samenwerking van overheden (bestuurders en beambten) met burgers, bedrijven en belanghebbenden in het gebied. Dit heeft voornamelijk vorm gekregen in de drie werkplaatsen die zijn georganiseerd. Hieraan is deelgenomen door medewerkers van gemeenten en waterschappen en in beperkte mate de provincies. Bestuurders hebben twee van de werkplaatsen bezocht. Ook de videoverslagen die zijn gemaakt van de bijeenkomsten van zowel de bestuurlijke regiegroep als de werkplaatsen hebben hieraan bijgedragen. De openbaarheid die de videoverslagen hebben bewerkstelligd, droegen bij aan de uitwisseling van gedachten en standpunten. Het is gebleken dat deelnemers aan de werkplaatsen mensen in hun omgeving wezen op de videoverslagen die steeds op de website van Aa en Maas zijn gepubliceerd. Enig ongemak dat het filmen tijdens de bijeenkomsten heeft opgeleverd, weegt naar onze mening op tegen de voordelen die deze eenvoudig toegankelijke vorm van verslaglegging biedt.

3.4. Deelname landelijk programma

Smakterbroek is een pilot in LIFE IP Delta Natuur. Er is in dat verband deelgenomen aan de programmabijeenkomsten die LIFE IP Delta Natuur heeft georganiseerd. Er is bijgedragen aan landelijke bijeenkomsten, aan masterclass- en studiebijeenkomsten en aan reflectiegesprekken over samenwerking.

3.4.1. Landelijke bijeenkomsten

28 januari 2018 is deelgenomen aan een bezoek van de NEEMO, het monitoringteam dat voor de Europese Unie de LIFE programma's volgt. Hier is gesproken over de opgaven die verschillende partijen in het gebied hebben en de samenwerking tussen overheidslagen en de tussen overheid en burgers en bedrijven (governance).

10 april 2019 is deelgenomen aan de eerste programma-dag van LIFE IP Deltanatuur. Naast deel te nemen aan de plenaire discussies en aan workshops is door de procesmanager een presentatie verzorgd over de samenwerking tussen overheid, bedrijven en burgers en de ontwikkelingen in de ideeën tijdens een gebiedsproces. Daarbij leiden creatieve sessies vaak tot gezamenlijk overtuiging en enthousiasme voor oplossingen, waarna de confrontatie met regels en procedures voor een terugval zorgen (zie Figuur 15**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**). Het pleidooi was dat de procesmanager een aantal van die 'magische momenten' van idee-ontwikkeling moet organiseren om de kwaliteit door de taaie besluitvorming heen hoog te houden. Deelnemers vonden deze schets herkenbaar en deelden de dia op twitter.

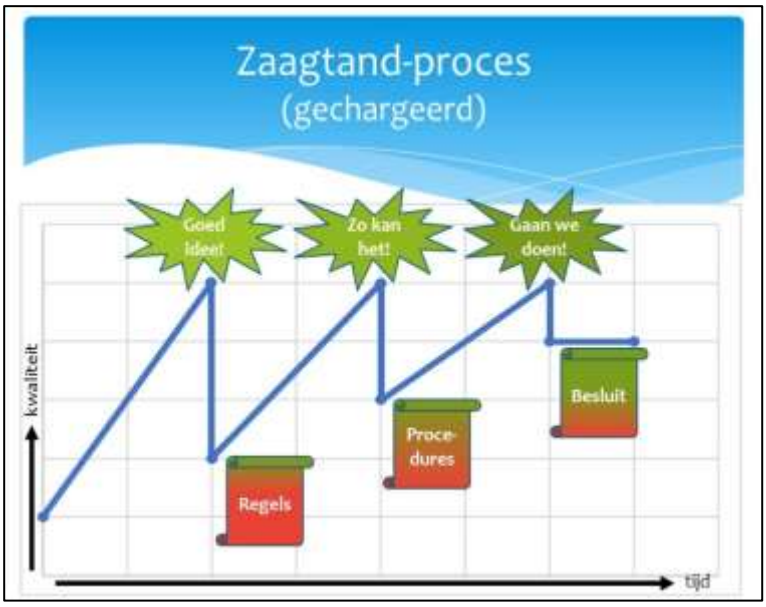

Figuur 14: "Zaagtand" van magische momenten

16 april 2019 is deelgenomen aan de tweede programma-dag van LIFE IP Delta Natuur. Ook hier is een korte presentatie gehouden, dit maal over de tussenresultaten van de pilot en de opgave voor de tweede fase van het programma. Daarbij is gewezen op de uitdaging om de provinciegrens te overstijgen, die sterk voelbaar is bij één van de deelprojecten. Deze grens maakt dat aan Brabantse kant traditioneel agrarische grond kan worden omgezet naar nattere agrarische natuur, terwijl daarvoor aan Limburgse kant het geld vooralsnog ontbreekt. Daardoor kan de natuurontwikkeling niet over de provinciegrens heen plaatsvinden en moeten er extra maatregelen voor het waterbeheer genomen worden aan Limburgse kant (zie Figuur 16). Dit fenomeen komt hierna bij de behandeling van dit deelproject aan de orde.

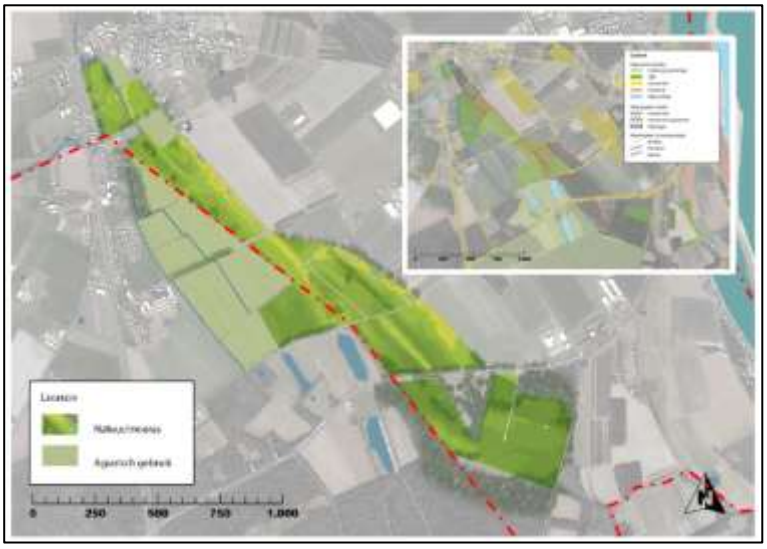
Figuur 16 Gepresenteerd beeld van natuur op provinciegrens

3.4.2. Masterclass en studiedagen

LIFE IP Delta Natuur heeft voor de pilot ook masterclasses en studiebijeenkomsten georganiseerd. Daarbij is de formule gehanteerd dat de pilots ieder een casus inbrengen ter bespreking. Er is deelgenomen aan de masterclass Politiek bestuurlijke samenwerking van *28 september 2017*, geleid door Co Verdaas. Hier is met succes reflectie gevraagd op de vraag hoe het waterschap trekker kan zijn van gebiedsontwikkeling Smakterbroek, waarbij actieve inzet van andere partijen nodig is en de valkuil bestaat dat die anderen achterover leunen. Dit heeft bijgedragen aan de opstelling van het waterschap in het gebiedsproces dat zij alleen projecten zal ontwikkelen als anderen ook hun opgaven daarbij realiseren en actief meewerken en -financieren.
Op *8 maart 2018* is deelgenomen aan de studiebijeenkomst over toepassing van de Mutual Gains Approach. Deze aanpak is bij de stakeholderanalyse en verdere verloop van de pilot toegepast (zie paragraaf 3.1).
Tevens is deelgenomen aan de studiedag over Klimaatbuffers van *25 april 2019*, een andere pilot binnen LIFE IP Delta Natuur. Klimaatbuffers die gevolgen van klimaatverandering opvangen door gebruik te maken van natuurlijke processen, zijn inspiratief voor Smakterbroek, bijvoorbeeld bij beekmondingherstel en ontwikkelen van een kwelgeul.

3.4.3. Reflectiegesprekken

Jaarlijks vindt er een gesprek plaats met actie A1 van het programma, gericht op samenwerkingsvraagstukken. De gesprekken helpen bij de reflectie op het optreden in de pilot en dragen andersom bij aan het resultaat van actie A1 dat leerpunten voor samenwerking van de verschillende pilots bundelt.

3.4.4. Governancevraag gebiedsontwikkeling en hoogwaterveiligheid

Gedurende het werken aan gebiedsontwikkeling Smakterbroek bleek in de tweede helft van 2018 dat er een studie liep vanuit het Deltaprogramma Maas naar mogelijke riviermaatregelen, gericht op hoogwaterveiligheid. Daarin wordt verkend of er in Smakterbroek in de toekomst (>2030) met veranderend klimaat en nieuwe normering een aansluiting gezocht moet worden van dijkring 36.1 op de hoge gronden richting zuidwesten (verlengen dijkring 36.1). Het “sluiten van de achterdeur” zou dan als nieuwe boodschap op het gebied afkomen, met Waterschap Aa en Maas als afzender. Dit leidde in het gebied tijdens de tweede werkplaats tot discussie en ongerustheid.

Met hulp van LIFE IP Delta Natuur is bij de interne stakeholders van Waterschap Aa en Maas onderzocht of er spanning bestaat tussen deze mogelijke toekomstige boodschap en de toekomstige ontwikkeling van Smakterbroek zoals ontwikkeld in dialoog met de omgeving. Tevens is gezocht naar scherpte in de rollen tussen Waterschap Aa en Maas en RWS-zuid als belangrijke actor in de riviermaatregelen (waaronder de KRW-maatregelen) en het Deltaprogramma. Vanuit Actie A1 van LIFE IP is hiervoor onafhankelijke procesbegeleiding door Bureau P2 aangereikt.

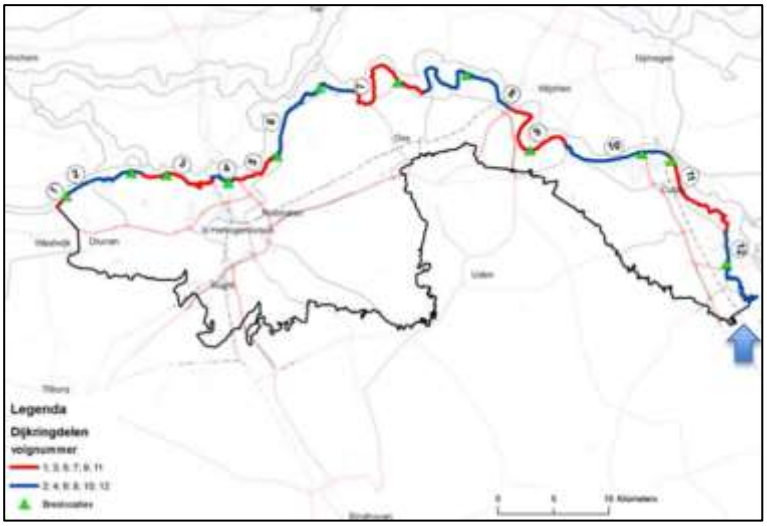

Figuur 17: Dijkring 36. De pijl wijst naar de "achterdeur" Smakterbroek

De werkzaamheden hebben tot de conclusie geleid dat de studie naar waterveiligheid niet bijt met de ontwikkelde maatregelen voor bestrijding van de wateroverlast en verdroging, beekherstel en ecologie in Smakterbroek. De ontwikkelde projectideeën zijn vanuit hoogwaterbescherming gezien “no-regret”. Het risico dat het waterschap in het gebied zou worden verweten dat zij onvolledige informatie zou geven is beheersbaar door open en eerlijke communicatie, waarbij duidelijk is dat het waterschap ook verantwoordelijk blijft voor waterveiligheid op grote schaal en op lange termijn. De conclusie is in een informatienota aan het dagelijks bestuur van het waterschap gemeld.

Voor deze activiteit zou er zonder LIFE IP niet snel gelegenheid zijn. De aandacht die binnen LIFE IP Delta Natuur bestaat voor governance-vragen maakt alert op dit soort vraagstukken en het programma verschafte tijd en middelen om hierop in te gaan.

4. Resultaten

In voorgaande hoofdstukken is het proces van ideeënontwikkeling toegelicht. Dit hoofdstuk is gericht op de inhoud van de plannen. Achtereenvolgens komen de belangen van stakeholders aan de orde, dan de gewenste ontwikkeling in het gebied als geheel. Daarna volgen de deelprojecten die zijn geformuleerd en de wijze waarop die gerealiseerd kunnen worden. Tenslotte wordt ingegaan op de financiering en fasering.

4.1. Inventarisatie van belangen

Zowel bij de bestuurlijke partners als bij burgers, bedrijven en vertegenwoordigers van belangen in het gebied is in het kader van de stakeholderanalyse en publieksparticipatie opgehaald wat zij – buiten de vooraf gestelde opgaven van beek(monding)herstel, tegengaan wateroverlast en versterking ecologische verbindingen – als opgaven in het gebied zien en welke aandachtspunten zij hebben bij de keuze voor maatregelen. In verslagen van de bijeenkomsten zijn de resultaten in detail gerapporteerd. Hier wordt volstaat met een samenvatting in beeld.

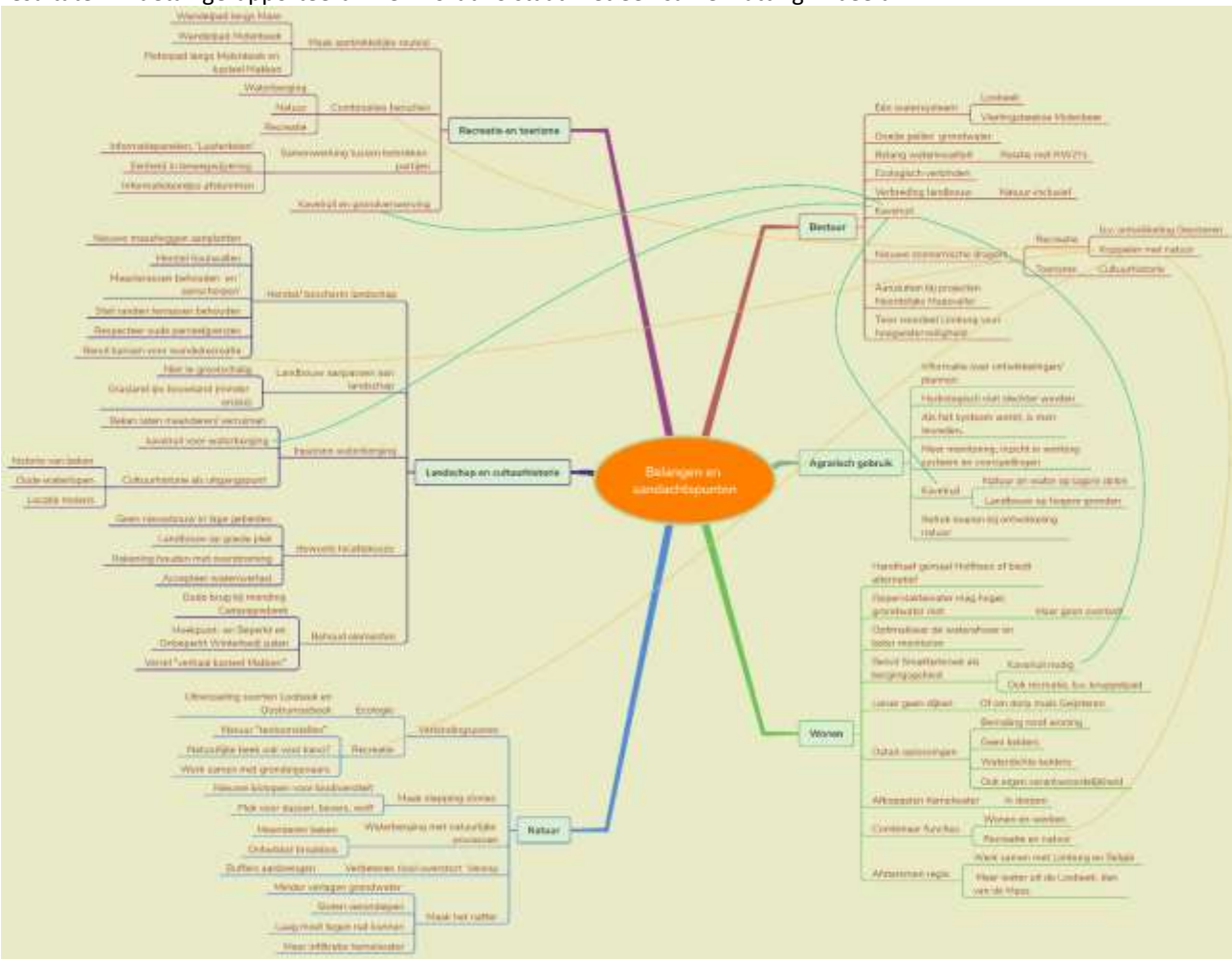

Figuur 18: belangen en aandachtspunten

Wat opvalt is dat vanuit verschillende belang geredeneerd er een aantal opgaven zijn die overeenkomen. Deze zijn met verbindingslijnen in de figuur aangegeven. Zo is grondruil een instrument om landbouw, waterberging en natuur een betere plaats te geven en ziet men dat de opgaven voor natuur, water en recreatie gekoppeld kunnen worden. Deze voorstellen en aandachtspunten zijn meegenomen bij de ontwikkeling van de maatregelen en uitwerking van de voorstellen die we hierna presenteren. Er zijn een aantal suggesties, die niet in de eerste plaats of niet alleen de verantwoordelijkheid zijn van de overheden die tot maatregelen besluiten. Particulier initiatief of medewerking is nodig voor integrale uitvoering van projecten. Voorbeelden zijn het openstellen van routes over landerijen voor recreanten en samenwerking bij inhoud en vormgeving van toeristische informatie.

4.2. Structuurkaart Smakterbroek 2025

De meest urgente maatregelen in het gebied Smakterbroek zijn op kaart gezet en concentreren zich in drie deelgebieden: het winterbed, Het Broek en De Campagne. Op de structuurkaart is aangegeven welke nieuwe functies bedacht zijn in het gebied. Tevens is de bestaande natuur aangegeven.

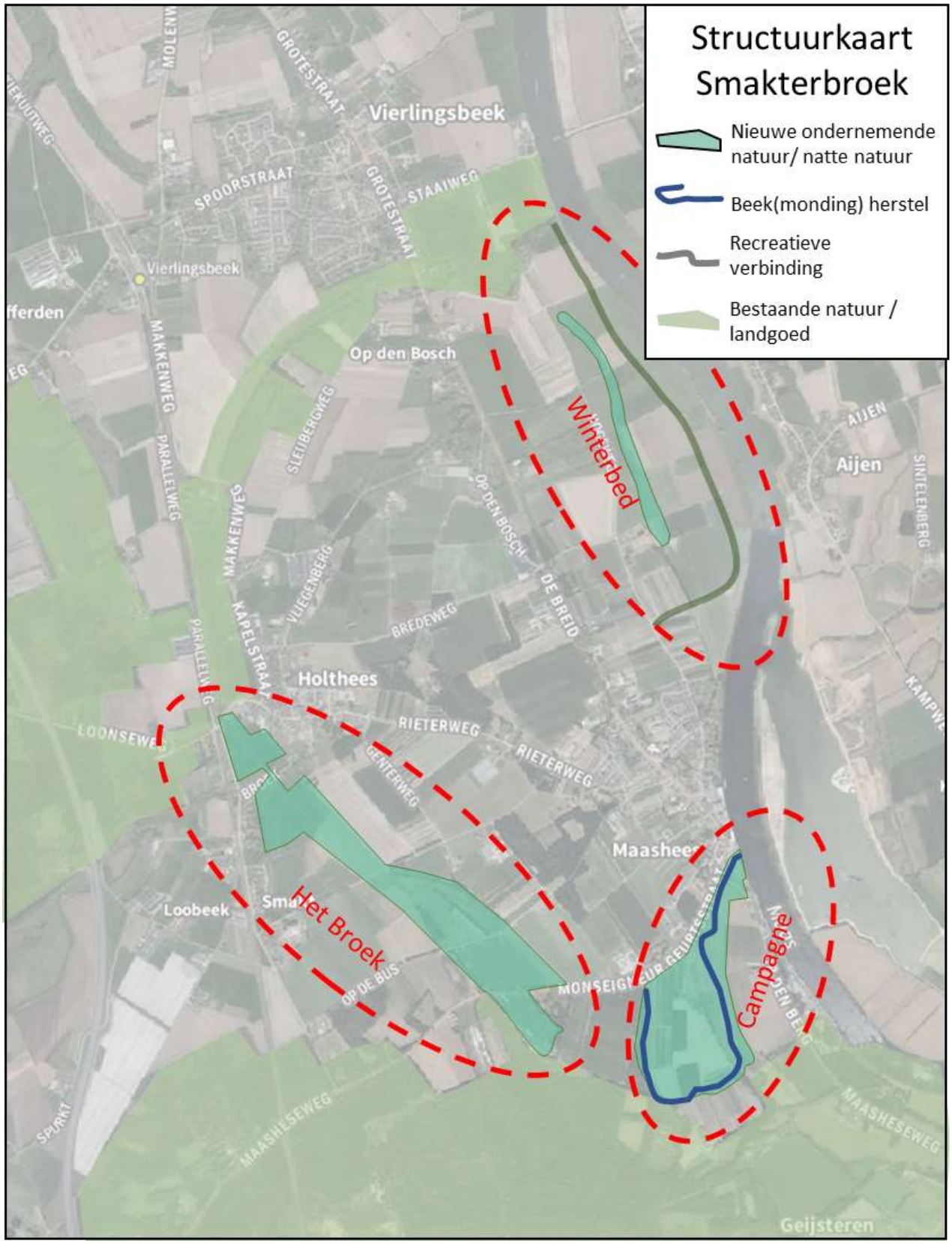

Figuur 19: Structuurkaart Smakterbroek

Als nieuwe functie zijn opgenomen:

- Beekherstel en beekmondingherstel van de Campagnebeek
- Ontwikkeling van nieuwe natte natuur in combinatie met andere functies, zoals
    - agrarische bedrijvigheid (ondernemende natuur)
    - waterberging ten tijde van extreme aanvoer en neerslag
    - ontwikkelen van kwelmilieu
- Recreatieve verbinding

De gebieden op de kaart waar geen functies zijn ingetekend behouden hun huidige gebruik, voornamelijk agrarische gebruik voor gras, mais en bomenteelt, wonen en bedrijvigheid en bestaande landschapselementen en bosschages. Hieronder word per deelgebied ingegaan op de projecten voor functieverandering.

4.3. Deelprojecten en realisatie

Op de kaart staan 3 contouren om de gebieden aan te duiden waar deelprojecten gedefinieerd zijn:

- Het laag gelegen gebied ten zuidoosten van Holthees en Smakt ("het Broek")
- Het gebied rond de Campagnebeek tussen Maashees en Geijsteren ("Campagne")
- Het winterbed van de Maas tussen Vierlingsbeek en Maashees ("Winterbed")

4.3.1. Het Broek

De tweede werkplaats eindigde voor dit gedeelte van het gebied met een vraag aan het waterschap om te onderzoeken hoe we een goed peil voor natuur, voor landbouw en voor bewoners krijgen. En dit met de wetenschap dat voor natuur een hoger peil in de winter en lager peil in de zomer gewenst is (natuurlijk verloop). Voor landbouw is een lager peil gewenst, maar wel voldoende water in de zomer. Voor de bewoners van Smakt en Holthees zijn jaarrond droge kelders van belang.
Waterschap Aa en Maas heeft Bureau Lievense CSO in het kader van gebiedsontwikkeling Smakterbroek opdracht gegeven voor een hydrologische verkenning van dit gebied, waarbij de combinatie van hoog water in de Maas, hoge afvoer in de Loobeek/ Vierlingsbeekse Molenbeek en een extreme periode van regen is gemodelleerd. In één van de doorgerekende scenario's is een Maaswaterstand van 1:100 jaar (14,71 m+NAP) gecombineerd met beekafvoer van 1:100 jaar (8,35 m^3/s, dit is hoger dan de maximale aanvoer van 6,5 m^3/s die tussen Waterschap Limburg en Waterschap Aa en Maas is afgesproken) en met een blokbui van 4 dagen met een totale intensiteit van 73 mm (zie Figuur 20). Hieruit blijkt dat een gebied zal inunderen dat grotendeels overeenkomt met de inundatie die in 2016 heeft plaatsgevonden.

Figuur 20: Inundatie 1:100 Maas + 1:100 beek + blokbui 73mm

De inundatiefrequentie van minder dan één keer in de honderd jaar zal optredent is onvoldoende om het gebied permanent in te richten voor waterberging, maar wel reden om het grondgebruik te willen aanpassen om schade door wateroverlast te beperken. De uitkomsten van de verkenning zijn aan de bestuurlijke regiegroep en de deelnemers aan de tweede werkplaats gepresenteerd en als input gebruikt voor de planontwikkeling.

De uitwerking voor deelgebied Het Broek is gezamenlijk door Waterschap Limburg en Waterschap Aa en Maas gemaakt, omdat het gebied in beide werkgebieden en de twee provincies ligt, maar het watersysteem een geheel vormt. Het voorstel is om de watergangen in Brabant (de “Smakterbroeklossing”) stapsgewijs vanuit het zuiden te verondiepen, waardoor het gebied rond de watergang natter wordt en de inrichting meer natuurlijk kan (met natuurdoeltype fauna- en kruidenrijk grasland). Zie Figuur 21.

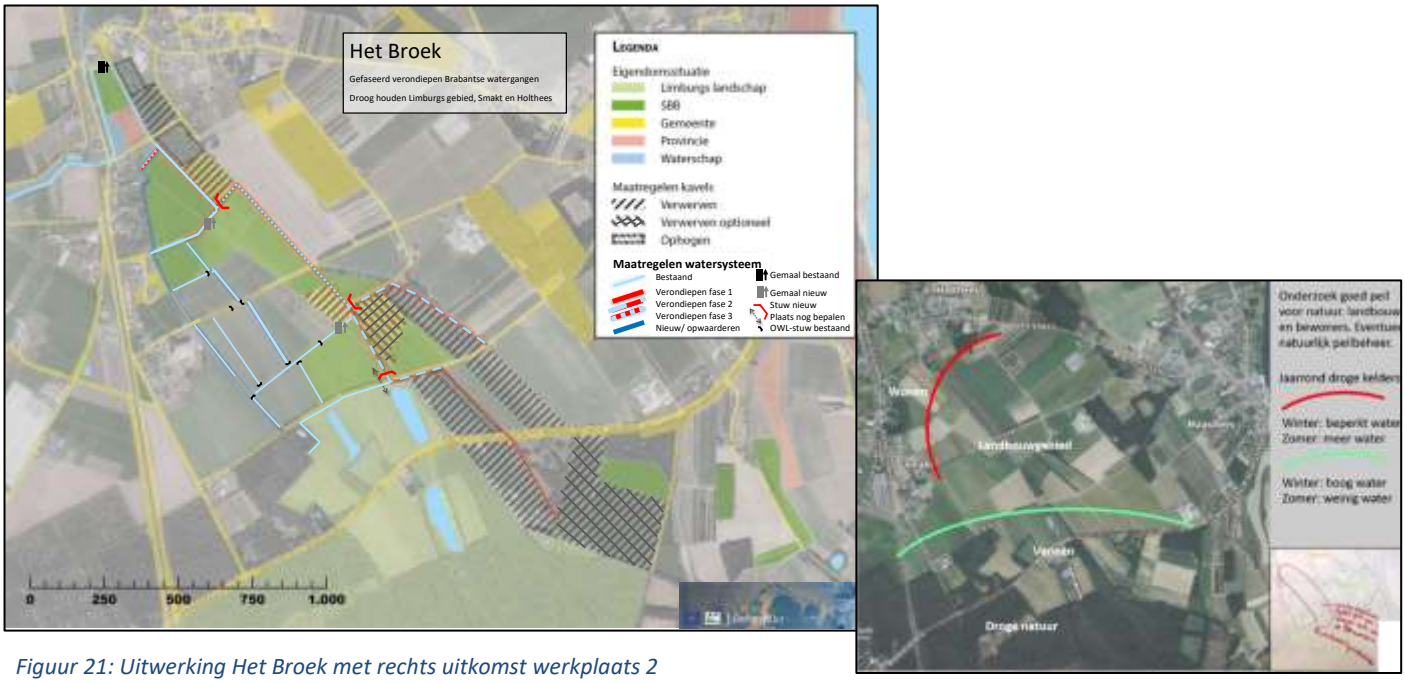

Figuur 21: Uitwerking Het Broek met rechts uitkomst werkplaats 2

Het gebied is door de Provincie Brabant aangewezen als Natuur Netwerk Brabant. Het Limburgse deel is aangewezen als “zilvergroene natuur”. Een aanzienlijk deel van de grond is al in eigendom van Staatsbosbeheer en overheden, maar nog niet als natuur ingericht. Voor andere delen is het waterschap in gesprek met eigenaren voor grondruil. Brabant vergoed 50% van de waardedaling van de grond als de eigenaar de bestemming omzet van agrarisch naar natuur. Het meer natuurlijk graslandtype mag dan (beperkt) gemaaid worden en er mag vee worden ingeschaard. Het is mogelijk het beheer van deze gronden op te nemen in de agrarische bedrijfsvoering (ondernemende natuur) of in eigendom en beheer te geven aan een terrein beherende organisatie en eventueel te verpachten voor extensief agrarisch gebruik. Provincie Limburg heeft geen vergelijkbare regeling, waardoor aan die zijde het bestaande agrarisch gebruik gehandhaafd blijft.

Het gemaal Holthees blijft werken om de woningen droog te houden en om het teveel aan water van de landbouwgronden (met name aan Limburgse kant van de grens) te blijven afvoeren. Daarvoor is het waarschijnlijk nodig dat Waterschap Limburg een nieuwe watergang achter de woningen van Smakt aanlegt, of een bestaande, gedeeltelijk verlande watergang daar herstelt. Mogelijk moet een extra gemaal ingezet worden om de Limburgse kant droog te houden.

Zo kan een deel van het gebied gedeeltelijk in agrarisch gebruik

Figuur 22: Eindbeeld Het Broek, met aan Limburgse kant handhaving agrarisch gebruik

blijven en voor de rest meer natuurlijk worden ingericht, waar dan tevens water kan worden opgezet in tijden van wateroverlast zoals in 2016. Er is dan minder schade aan de landbouw. Hoe ver naar het noorden deze vernatting mogelijk is, hangt af van de gemeten effecten en het verkrijgen van de gronden. Na elke stap wordt geëvalueerd en beslist om wel of niet verder te gaan. Dan zal duidelijk worden hoever de ontwikkeling kan gaan in de richting van het geschetste eindbeeld, zie Figuur 22. De twee waterschappen maken hiervoor een gezamenlijk projectplan.

Vervolgacties
De volgende stappen in de ontwikkeling zijn:

- Grondverwerving en grondruil aan Brabantse kant om agrarische gronden vrij te krijgen voor ontwikkeling tot (ondernemende) natuur met piekwaterberging als nevenfunctie.
- Opstellen gezamenlijk projectplan waterwet door Waterschap Aa en Maas en Waterschap Limburg, waarin de gefaseerde ontwikkeling, de gecoördineerde aanpak van het watersysteem en de kostenverdeling worden vastgelegd.
- Vaststellen projectplan waterwet door de besturen van beide waterschappen en start realisatie.

4.3.2. Campagne

Uit de tweede werkplaats kwam een flink ver uitgewerkt voorstel voor het verbreden en minder diep maken van de Campagnebeek, de monding in de Maas te verbreden, recreatieve voorzieningen langs de Maas te verbinden met de Campagnebeek en het Landgoed Geijsteren en om het landschap te versterken met houtwallen en maasheggen, terwijl kleinschalige landbouw mogelijk blijft. Waterschap Aa en Maas heeft dit vertaald naar een ontwikkelvisie voor dit gebied en een ingenieursbureau in de arm genomen het uit te werken tot een inrichtingsplan en een projectplan. Voor het oostelijk deel van de Campagnebeek start samen met Rijkswaterstaat een project beekmondingherstel. Volgens de afspraken in het Convenant beekmondingen met Rijkswaterstaat loopt de monding vanaf de Maas tot aan de dijk, of zoals in dit onbedijkte gebied tot aan de eerste stijlrand. Die ligt bij de Campagnebeek ter hoogte van een halfverharde weg met de naam Camapagne. Het waterschap werk samen met eigenaren in het gebied aan grondruil. Er is een conceptovereenkomst, die onder andere inrichting van het gebied regelt tot “ondernemende natuur”, in te passen in de agrarsiche bedrijfsvoering. Hiervoor is subsidie van de provincie Brabant mogelijk om de de waardedaling van de grond voor 50% te vergoeden. Het waterschap nodigt particulieren van hart uit om intiatieven te nemen voor landschapsinrichting en toerische voorzieningen, die het plan versterken. Voor het zuidelijk en westelijk deel van de beek, de bovenloop, zal door het waterschap zelf beekherstel plaatsvinden (de beek en de oever). Inrichting van het landschap langs de oever is gewenst, maar is afhankelijk hoe ver de grondruil slaagt, waarover het waterschap in

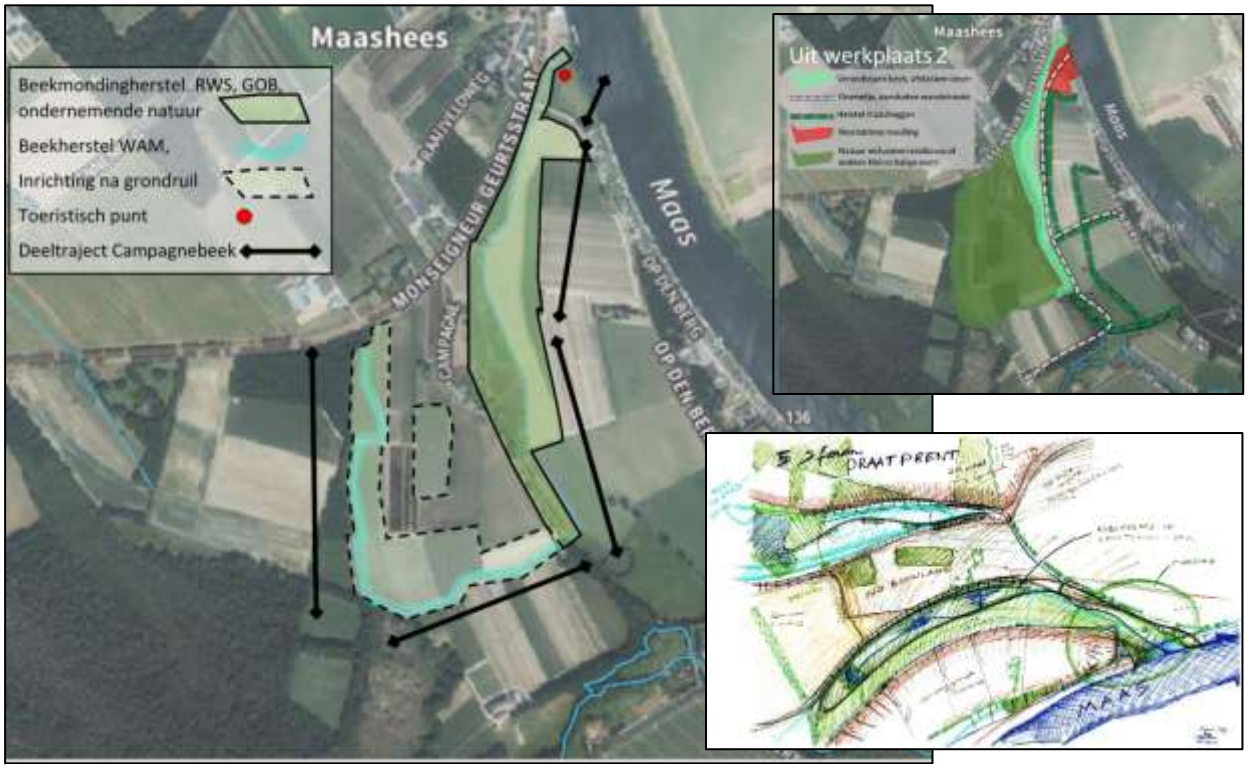

Figuur 23: Uitwerking Campagnebeek met rechtsboven de uitkomst van werkplaats 2 en daaronder de praatprent van RHDHV

gesprek is met eigenaren. Voor dit beekherstel is door het waterschap subsidie verkregen van Provincie Brabant via de Subsidieregeling biodiversiteit Noord-Brabant.
In opdracht van het waterschap is een ingenieursbureau (Royal Haskoning DHV) gestart met het maken van een inrichtingsplan. Zij zullen de eigenaars hierbij betrekken en ook het toekomstig beheer meenemen. Een concept van het voorlopige ontwerp is opgenomen in de bijlage.

Vervolgacties

- Opstellen inrichtingsplan beekmonding- en beekherstel, opstellen bestek inrichting (lopend)
- Opstellen en vaststellen projectplan waterwet
- Uitvoeren inrichtingmaatregelen en monitoring natuurontwikkeling

4.3.3. Winterbed

Voor het laaggelegen gebied langs de Maas, ten oosten van de weg De Breid tussen Maashees en Vierlingsbeek stelde de groep in werkplaats 2 voor om een toeristische verbinding (fietsen, lopen) te maken tussen het UNESCO maasheggengebied in het noorden en landgoed Geijsteren in het zuiden en dit bovendien aan te kleden met beplanting, zodat het lijkt alsof je nog altijd vertoeft in het maasheggengebied. Het waterschap heeft van Rijkswaterstaat begrepen dat zij in dit gebied een kwelstroom boven de grond wil brengen die daar vroeger liep even ten oosten van de terrasrand (tussen Hogeweg en Lage Steeg). Het maaiveld wordt iets verlaagd, waardoor natuur tot ontwikkeling kan komen. Rijkswaterstaat wil dit ontwikkelen als maatregel voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) voor verbetering van de waterkwaliteit in de Maas. Zo'n geul is uitdrukkelijk geen meestromende nevengeul van de Maas, maar een een strook van 0,5 – 0,8 m diep en 1 km lang met een flauw talud.
Mogelijk dat over één van de bestaande wegen de gewenste toeristische verbinding kan lopen. Het waterschap draagt de uitkomsten van de tweede werkplaats over aan Rijkswaterstaat en het bureau dat zij hiervoor inschakelt, die vanaf november 2019 aan het werk gaan met de uitwerking van de kwelstromen langs de hele Maas. Gemeente Boxmeer heeft al laten weten dat zij mee wil werken aan deze toeristisch-recreatieve ontwikkeling, mits dat wettelijk en financieel mogelijk is. Deze verbinding kan het bestaande fietspad vanaf de veerstoep bij Vierlingsbeek volgen en waar dat scherp afbuigt hebben wandelaars reeds toestemming van de eigenaar (deelnemer werkplaats) om het erf te betreden. Verder volgt het bestaande wegen (Lage Steeg).

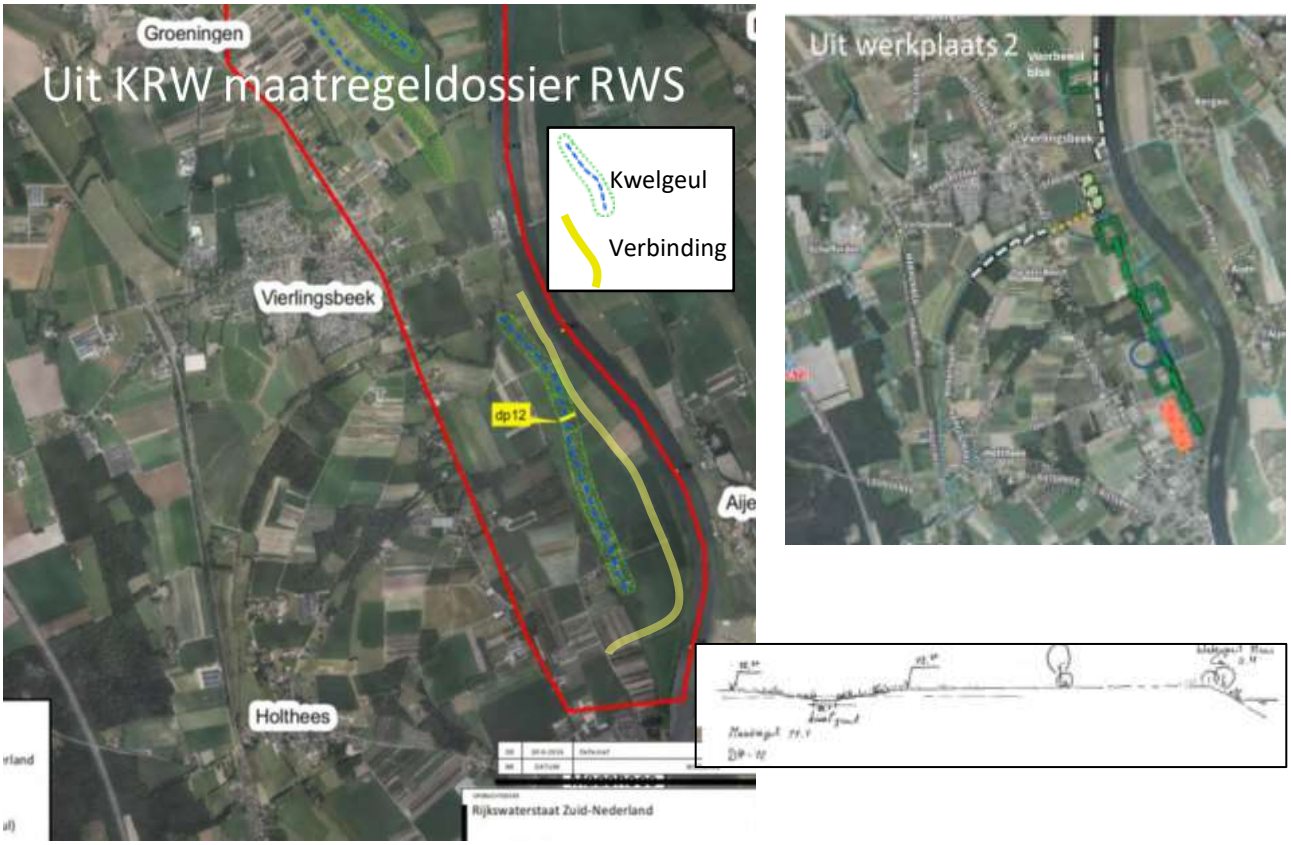

Figuur 24: locatie kwelstroom 'Vierlingsbeek' recreatieve route toegevoegd. Rechts uitkomst werkplaats 2 en het dwarsprofiel

Vervolgacties

- Overdracht omgevingswensen aan Rijkswaterstaat Zuid Nederland (en aan ingenieursbureau Arcadis die de uitwerking van de kwelgeul in opdracht van RWS ter hand neemt)
- Overleg met gemeente Boxmeer over toeristisch/ recreatieve invulling
- Afspraak met eigenaars vastleggen over erftoegang voor wandelaars
- Opstellen en vaststellen plan voor natuurvriendelijke oever A-watergang
- Afspraken over cofinanciering tussen Waterschap Aa en Maas en Rijkswaterstaat

4.4. Financiering en fasering

Van de projecten die hierboven zijn beschreven zijn de kosten globaal geraamd en is gezocht naar mogelijkheden voor financiering uit geprogrammeerde budgetten, convenanten, fondsen en subsidiemogelijkheden. In dit stadium is een verder uitgewerkt begroting nog niet mogelijk. Per project worden in de komende periode projectplannen opgesteld, inclusief planning, detailbegrotingen en dekkingsplannen.

Deelgebied	Maatregelen	Geraamde kosten	Dekking	Planning uitvoering
Winterbed	Grondverwerving Kwelgeul inrichten Natuurvriendelijke oever Ontsluiting, route en informatiebord	10 ha. 700 k€ 10 ha. 10 k€ 1 km 45k€ 5k€	700k€ RWS (KRW) deels via ruil, 50% subsidie GOB 10 k€ RWS (KRW) 45 k€ WAM 50% subsidie STUW Gemeente Boxmeer	2021 2021 2021 2021
Het Broek	Functiewijziging/ grond ruil Aanleg watergang Verondiepen en inrichten oever	15 ha. 500k€ 800 m 2750 m 138k€	500 k€ via GOB 50% en ruil Waterschap Limburg 138k€ WAM, bijdrage prov Limburg (N2000)?	2020 – 2025 2020 – 2025
Campagne	Beekmondingherstel Beekherstel	1,1 km 360 k€ 1 km 250 k€	180 k€ RWS 180 k€ WAM Grond deels via ruil en GOB 50% 93 k€ subsidie Biodiversiteit (prov. NB) 157 k€ WAM Grond via ruil 50% subsidie GOB Bijdrage provincies Brabant en Limburg (N2000)?	2019/ 2020 2020

5. Conclusies en aanbevelingen

Twee jaar werken aan gebiedsontwikkeling Smakterbroek als pilot binnen LIFE IP Delta natuur levert een aantal ervaringen op die ook voor andere projecten relevant kunnen zijn.

5.1. Betrokken burgers, bedrijven, beambten en bestuurders

In het gebied is al meerder keren en gedurende een lange periode gesproken over verbetering van de inrichting, natuurontwikkeling en tegengaan van wateroverlast. Het is daarbij niet eenvoudig gebleken om beweging te krijgen in posities van betrokkenen. LIFE IP Delta natuur maakte het voor het waterschap mogelijk om als één van de overheidspartijen een trekker te leveren, die met een open vizier en ruimte voor de belangen en aandachtspunten van andere partijen de planvorming verder te brengen. Actieve deelname van "de 4 B's", de **b**estuurders, **b**eambten, **b**edrijven en **b**urgers in het gebied heeft bijgedragen aan het ontwikkelen van gedeeld begrip voor de belangen. Daarbij bleek een combinatie van collectief en individueel werk van groot belang. Collectief denken, spreken en schetsen in een open omgeving is een goede manier gebleken om tot gezamenlijke oplossingen te komen voor de gebiedsinrichting. In individuele gesprekken met eigenaars en gebruikers van de gronden zijn concrete maatregelen besproken en is in besloten kring onderhandeld over ruil, ander gebruik en financiën.
Deze combinatie van openbaarheid en beslotenheid is vrijwel altijd noodzakelijk. Het vergt tijd en dwingt om soms terug te komen op eerder enthousiast geuite ideeën, die in aangepaste vorm toch opgepakt kunnen worden (zie de "zaagtand" in Figuur 15). Die tijd was voor Smakterbroek beschikbaar, maar zou bij opschaling naar grotere gebieden een knelpunt kunnen vormen.

Werk met 4 B: laat bestuurders, beambten, bedrijven en burgers actief meedenken over uitdagingen en oplossingen Neem voldoende tijd om collectief en openbaar werken af te wisselen met individueel en besloten onderhandelen.

5.2. Maatwerk in gebied, aandacht voor schaalsprong

In het project stonden het gebied en de urgenties in het gebied centraal, niet de bestuurlijke grenzen of de verantwoordelijkheden van de verschillende gemeenten, waterschappen, provincies. Het watersysteem, de natuurwaarden, de toeristische mogelijkheden en ook economische activiteiten houden zich niet aan bestuurlijke grenzen. Beleidsuitgangspunten, verantwoordelijkheden, geldstromen, subsidieregelingen zijn wel bestuurlijk gebonden. In de pilot Smakterbroek is bij aanvang ervoor gekozen om aan gebiedsopgaven te werken en daarbij de inhoud en de kansen voorop te stellen. Vervolgens zijn in samenwerking tussen overheden de mogelijkheden voor realisatie besproken. Vanzelfsprekend zijn bestuurders zich bewust van de noodzaak van samenwerking in dit soort grensgebieden. Het bleek een goede keuze om 'met een lege kaart' het gebied in te gaan en met direct betrokkenen te spreken over wensen en kansen. Dat vroeg van het bestuur enig geduld om het inhoudelijke proces zijn gang te laten gaan. Voor de participanten vroeg dat ook enige aanpassing. Er kwamen geen voorstellen van de overheid op tafel, laat staan uitgewerkte plannen. De participatie bestond niet uit het geven van commentaar of advies, maar uit het zelf inbrengen van voorstellen, het geven van adviezen en het doen van aanbevelingen. Er is daarbij gekozen voor een participatieve en samenwerkende bestuursstijl, waarbij de betrokkenen uitgedaagd werden tot adviseur, medebeslisser en samenwerkingspartner. In het eerste bestuurlijke overleg werd deze stijl als "co-creatie" benoemd en omarmt.
Een nadeel van de focus op het gebied kan zijn dat de context uit het oog verdwijnt of de invloeden van buiten het gebied niet voldoende worden onderkend. In de pilot Smakterbroek is ervoor gekozen om bij elke processtap uit te zoomen naar een grotere schaal en vervolgens de gevolgen voor het gebied vanuit die context te bekijken. In de eerste fase is bijvoorbeeld gekeken naar de risico's van hoogwater en de maatregelen die vanuit het deltaprogramma op het gebied kunnen afkomen. In de tweede fase is de ontstaansgeschiedenis van het gebied bekeken en zijn de ecologische waarden vanuit Natura 2000 en Kaderrichtlijn Water ingebracht, voornamelijk om de natuurontwikkeling in breder verband te beschouwen. In de derde fase is opnieuw naar hoogwaterveiligheid gekeken, omdat er discussie ontstond over de duurzaamheid van voorgestelde maatregelen tegen de achtergrond van maatregelen voor hoogwaterveiligheid die in de verdere toekomt (2040 en verder) mogelijk nodig zullen zijn. Dat zou het waterschap tevens voor een ingewikkelde communicatie-opgave in het gebied stellen. Met een interne sessie bij het waterschap, met een sessie samen met Rijkswaterstaat Zuid-Nederland en een aantal gesprekken (Provincie Brabant, Rijkswaterstaat) is verkend hoe het landelijke hoogwaterveiligheidsbeleid en deltaprogramma kan samenvallen met de gebiedsplannen die in Smakterbroek zijn ontwikkeld. Daarbij is geoordeeld dat de voorstellen voor Smakterbroek als "no-regret" gelden.

Het is bij dit soort gebiedspilots van belang – zeker omdat Smakterbroek een relatief klein gebied is – om geregeld een "schaalsprong" te maken en ook grotere dan alleen de lokale belangen in ogenschouw te nemen, zonder daarbij zicht op het concrete maatregelenniveau te verliezen en in abstracte wenselijkheden te vervallen.

Stel de gebiedsopgaven centraal en schakel geregeld naar een hoger schaalniveau ("dansen tussen de schalen"). Kies een passende bestuursstijl en participatiestijl. Hier: samenwerkende bestuursstijl en co-creatie.

5.3. Eenduidige sturing, openbaarheid

In de vorige twee paragrafen is al aangeduid dat gekozen is voor co-creatie en een participatieve bestuursstijl. Daarover is gesproken in de bestuurlijke regiegroep (zie paragraaf 3.2.3), waarin telkens de wens en noodzaak van samenwerking bij de besluitvorming en realisatie is onderstreept. Deze keuze heeft gezorgd voor het vertrouwen bij deelnemers aan het gebiedsproces, dat voorstellen en plannen die daarin ontwikkeld werden ook zouden kunnen rekenen op steun van het samenwerkende bestuur. Het werken met videoverslagen, ook van de bestuurlijke overleggen (zie paragraaf 3.3) hebben naar onze overtuiging bijgedragen aan dit vertrouwen. Het is niet alleen een toegankelijke manier van verslaglegging, maar creëert ook openheid en herkenbaarheid. Als laatste videoverslag is een samenvatting gemaakt van het gebiedsproces en de sturing, die wij in LIFE IP Delta natuur inbrengen als "governance-rapport" van de pilot, waarmee we laten zien hoe de co-creatie in de praktijk is gerealiseerd.

Bespreek vooraf de bestuurlijke samenwerking over gebiedsgrenzen heen. Benut openbaarheid voor versterken van vertrouwen. Hier o.a. met videoverslagen van overleggen en werkplaatsen.

5.4. Een pilot in LIFE IP

Het werken voor gebiedsontwikkeling Smakterbroek is in het kader van LIFE IP Delta natuur uitgevoerd. Tot op zekere hoogte had het project ook zelfstandig uitgevoerd kunnen worden. Dan had er echter een gezamenlijke bestuurlijke opdracht moeten zijn van de provincies, gemeenten en waterschappen die nu hebben samengewerkt. Het inbrengen van de pilot in LIFE IP heeft een meerwaarde betekend op de volgende punten.

- Het verschafte Waterschap Aa en Maas menskracht en middelen voor het gebiedsproces.
- Het gaf een "license to operate" aan de procesmanager om bestuurlijke partijen bij elkaar te roepen en een open, participatief gebiedsproces te starten.
- Het zorgde voor input en geregelde reflectie van buiten het gebied en van buiten het waterschap over de governance-aanpak en over integraal werken.
- Het gaf extra ruimte voor het beantwoorden van sturings- en communicatievragen die opkwamen toen bleek dat er in de toekomst mogelijk hoogwaterbeschermingsmaatregelen nodig worden (zie paragraaf 5.3).

Deelname aan LIFE IP verschaft ruimte, reflectie en ondersteuning voor goed uitvoeren van een gebiedsproces.

5.5. Afsluiting LIFE IP

Met de structuurkaart en deelprojecten die uitgevoerd kunnen worden, stopt de planvormingsfase van het gebiedsproces. Daarmee stopt ook de bijdrage van LIFE IP Delta Natuur aan Smakterbroek, aangezien LIFE IP geen investeringen vergoed. De looptijd van LIFE IP strekt zich nog uit tot in 2022.
Het programma bevindt zich nu in fase II. Fase I liep van oktober 2016 t/m maart 2019. De tweede fase loopt tot en met 30 september 2021. In Fase III (Oktober 2021 t/m 30 september 2022) zal de eindrapportage plaatsvinden.

Voor Waterschap Aa en Maas zullen de activiteiten binnen LIFE IP zich beperken tot kennisdeling en communicatie en tot het inbrengen van de opgedane ervaringen in het landelijk project, bij voorbeeld bij projectdagen. Tevens wordt een bijdrage verwacht aan communicatieacties van LIFE IP Delta Natuur in de laatste programmafase (2021/ 22).

BIJLAGEN

Posters studenten Breda University of Applied Sciences
Afbeelding Summercource Wetland IHE Delft Institute for Water Education
Concept Voorlopig Ontwerp Campagnebeek

Studenten Breda University of Applied Sciences

Smakterbroek als onderdeel van LIFE IP heeft ook aantrekkingskracht voor opleidingen. De Werkplaats De Gruyter, een creatieve werkplaats waarin waterschap Aa en Maas participeert, heeft studenten aangezocht die de “Challange Smakterbroek” aangingen om hun eigen toekosmtvisie op het gebied te ontwikkelen. Vier studentengroepen van de Breda University of Applied Sciences hebben zich hierop gestort. In hun posters is terug te zien dat de opleiding sterke nadruk legt op ruimtelijke ontwikkeling en verkeer. Hun ideeën hebben gediend als inspiratiebron.

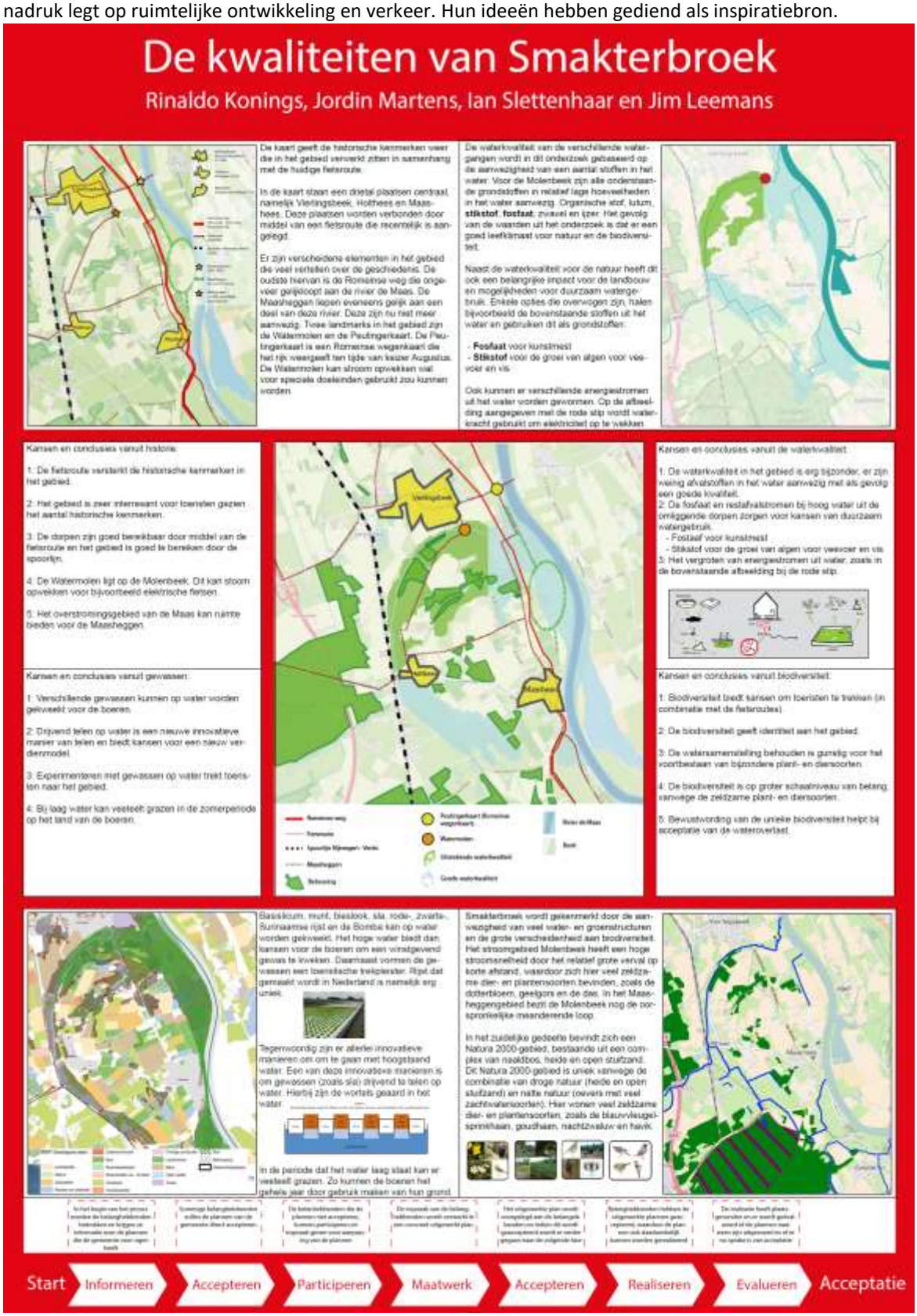

DE RIT VAN SMAKTERBROEK
Een fysieke verbintenis
Voorbereiding
Planfase
Ontwikkeling
Opnieuw stuurgroep
Binden partijen
Overleg met partijen en ideeën op doen
Concrete plannen
Uitwerken concrete plannen
Realisatie in samenwerking met partijen
Kennisdeling / contact
Beheer door partijen
Gezamenlijk opbouwen van spaarkas
Vergroten maatschappelijkheid
Gezamenlijke gebiedsontwikkeling
Blijvende toename mountainbike gebruik & Nederland internationale top wielersporten

SMAKTERBROEK
KLAAR VOOR DE TOEKOMST!

Zichtbaarheid
Bewustwording
Anticipatie

Waarom?

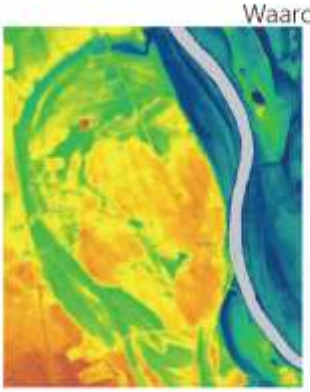

Wie?

Waterschap Aa en Maas
LIFE IP Deltanatuur
waterschap limburg
Provincie Noord-Brabant
provincie limburg
staatsbosbeheer
Gemeente Boxmeer
Gemeente Venray

Hoe en wat?

De maasheggen worden hersteld om bewustwording te creëren van het oorspronkelijke landschap en dit wederom zichtbaar te maken. Dit vergroot de beleving voor bezoekers van het gebied.

Op verschillende plekken in Smakterbroek worden informatieborden geplaatst. Hier kunnen geïnteresseerden meer over de ingrepen om het gebied toekomstbestendig te maken. Zo worden bezoekers en bewoners bewust gemaakt van de ingrepen die nodig zijn voor het behoud van het landschap.

Water is niet alleen een bedreiging, maar ook een kans. Bij de watermolen kan energie opgewekt worden uit het water. Dit wordt zichtbaar gemaakt door oplaadbanken waar fietsen en apparaten opgeladen kunnen worden.

Er wordt meer ruimte gemaakt voor de beken in het gebied. Deze worden verbreed en gaan weer natuurlijk meanderen. Uiteindelijk zullen de brede beken uitmonden in een aan te leggen nevengeul. Deze geul geeft in de toekomst ook ruimte aan de Maas.

Klaar zijn voor de toekomst betekent ook zelf actie ondernemen. Agrariërs worden uitgedaagd om te kijken naar andere vormen van exploitatie van hun gronden. Zo wordt zonne-energie het nieuwe gewas.

Via voorlichting en educatie worden bewoners, Agrariërs en bedrijven bewust van de gevolgen van klimaatverandering, maar ook van de kansen die hierin liggen. Dit helpt hen om te anticiperen en in te spelen op deze kansen.

Naast agrariërs kunnen ook bewoners aan de slag. Door hun tuinen te vergroenen dragen zij bij aan het toekomst bestendig maken van de leefomgeving.

Tessa Besselink
Marjolijn Evers
Judith van der Struijk

Wanneer?

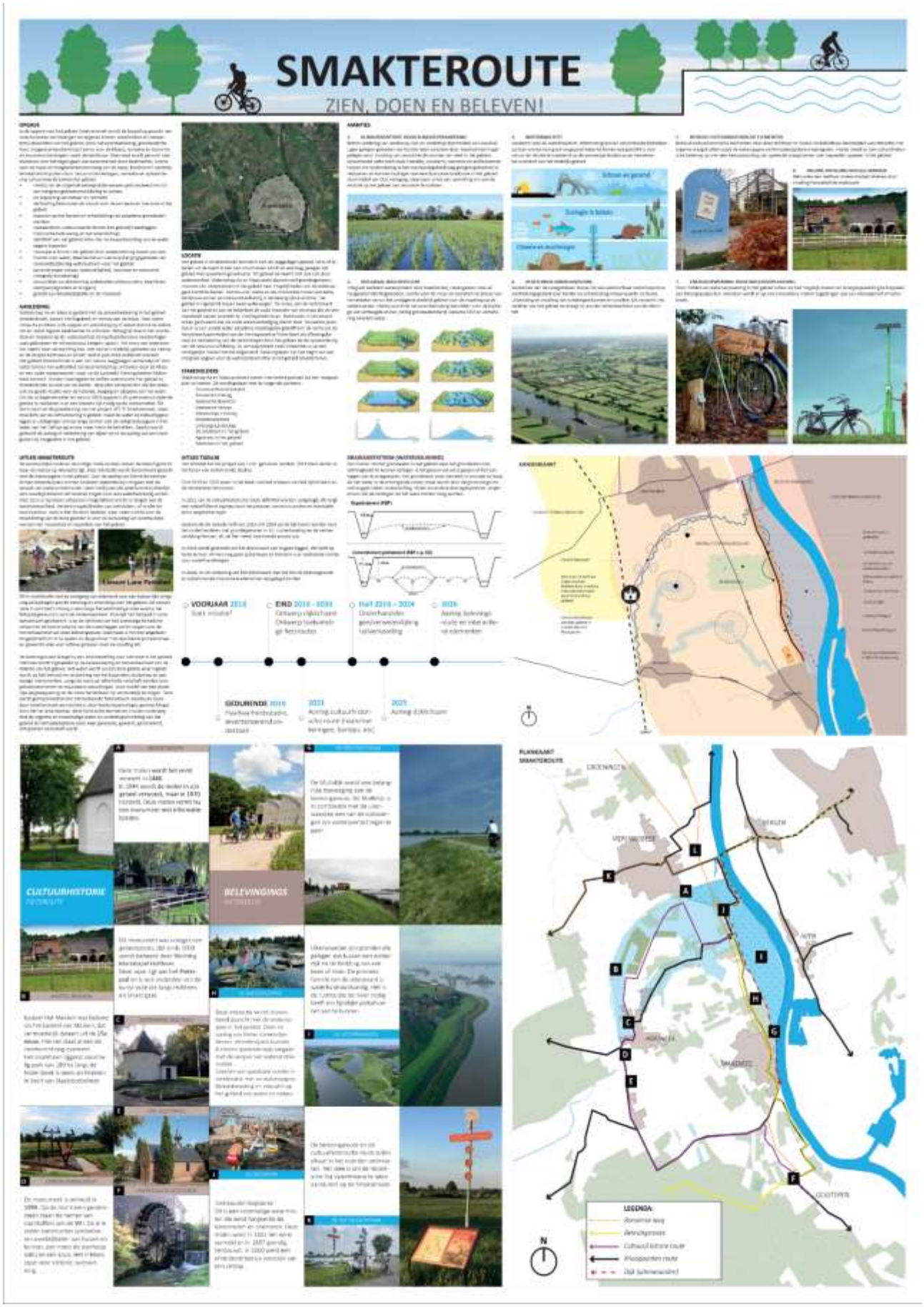
SMAKTEROUTE
ZIEN, DOEN EN BELEVEN!
CULTUURHISTORIE
BELEVINGINGS
LEGENDA:

Internationale studenten Summercourse Wetland IHE Delft Institute for Water Education
Een groep internationa;e studenten van letterlijk alle continenten namen in 2019 deel aan de summercourse Wetland van IHE Delft Institute for Water Education. Zij hebben diverse stakeholders in Smakterbroek en omgeving geinterviewd en een ontwikkelingsvisie voor het gebied met een horizon van 50 jaar gepresenteerd. Natuurontwikkeling, meer ruimte voor de rivier, combinatie van landbouw, visserij met natuur vormde de rode draad.

Concept Voorlopig Ontwerp beekherstel Campagnebeek. RHDHV augustus 2019
Hieronder de schets en doorsnedes van het concept voorlopig ontwerp voor de Campagnebeek. De uitwerking zal worden besproken met de eigenaren en de toekomstige beheerders.

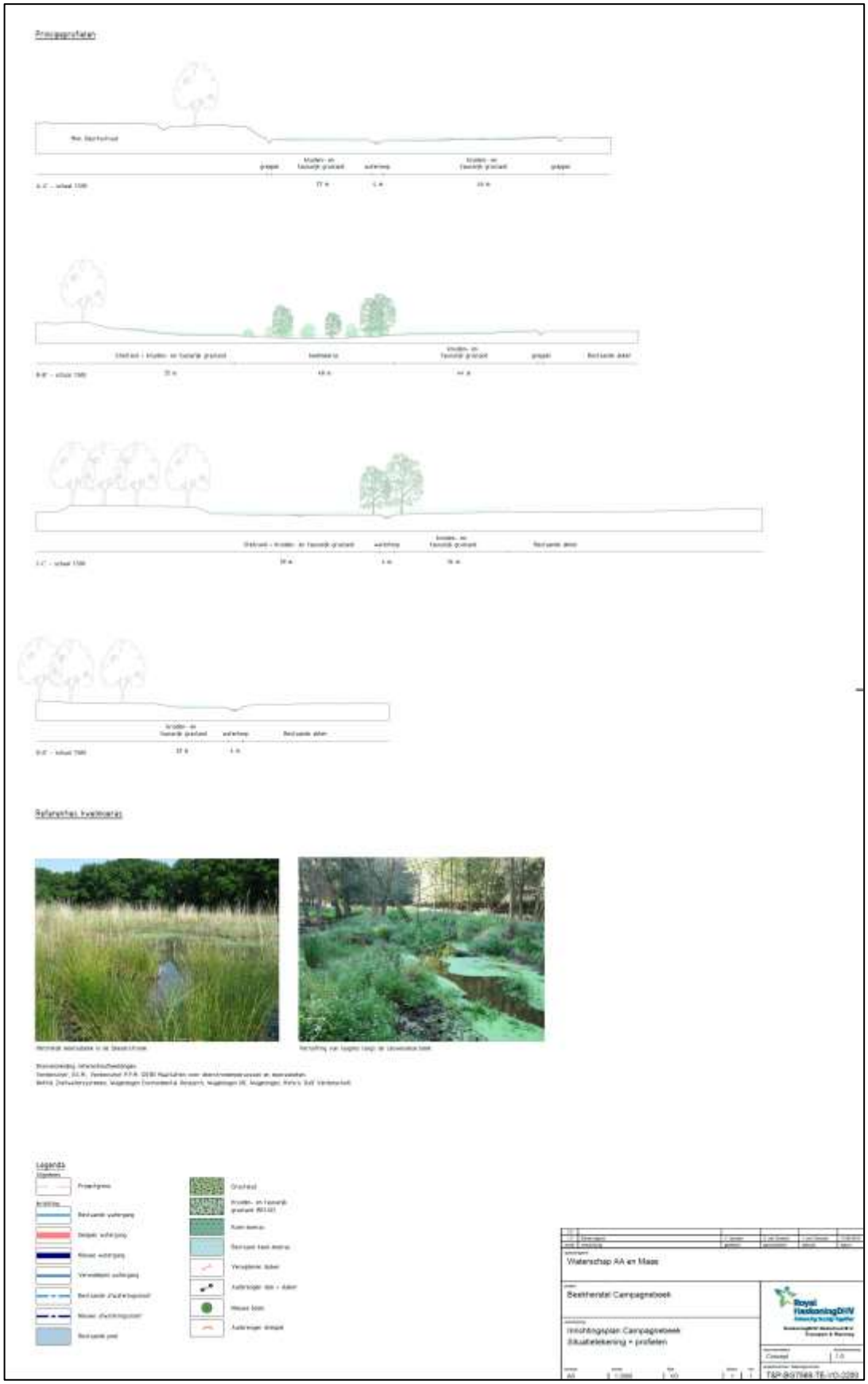
Waterschap AA en Maas
Beekherstel Campagnebeek
Royal HaskoningDHV